

49 Zoekwijzer

Zoeken naar archieven over metissen en hun familiegeschiedenis

Bukavu, RDC, 2023 © Ornella Rovetta.

INHOUDSOPGAVE

I. INLEIDING	3
I.1 Waarom deze zoekwijzer?	3
I.2 Filosofie en doelstellingen	4
I.3 Een woordje over de structuur van de zoekwijzer	5
I.4 Het raadplegen van de archieven	6
I.4.1 <i>Algemene samenvattende tabel van de toegangsvoorwaarden voor archieven die door het Rijksarchief worden bewaard</i>	8
I.5 Een vraag indienen bij het onderzoeksteam van het project "Resolutie-Metissen"	8
I.6 Nuttige contacten bij afstammingsonderzoek	9
I.7 "Disclaimer"	10
I.7.1 <i>De historische context</i>	10
I.7.2 <i>Documentaire ongelijkheden</i>	10
<i>Jouw bijdragen en getuigenissen zijn waardevol</i>	11
II. ZOEKWIJZER	12
II.1 Een gefragmenteerd archivalisch landschap	12
II.1.1 <i>Verspreide, onvolledige en partijdige archieven</i>	12
II.1.2 <i>"Koloniale archieven" en het "Afrika-Archief"</i>	13
II.1.3 <i>"Verplaatste" archieven</i>	14
II.1.4 <i>Private archieven</i>	15
<i>Hoe lees je een individueel dossier? Enkele praktische tips</i>	15
II.2 De archieven in een oogopslag	16
II.2.1 <i>Overzicht van de verschillende bronnen</i>	17
II.2.2 <i>Gedetailleerde onderzoekstrajecten</i>	18
II.3 Overheidsarchieven	20
II.3.1 <i>Archieven van het koloniale bestuur</i>	20
#1 "RWABU"	20
#2 Dienst Afrika-personeel (Service du personnel Afrique - SPA)	20
#3 Burgerlijke stand van Europeanen in gekoloniseerde gebieden	24
#4 Nalatenschappen	24
#5 Immigratiedienst	25
#6 Office de Colonisation (Colonat)	26
#7 "Classement Provisoire" (Ministerie van Koloniën)	27
#8 Gouvernement-generaal van Leopoldstad	29
#9 Comité National du Kivu (CNKI)	31
#10 Société de Crédit au colonat et à l'Industrie	31

II.3.2. <i>Archieven van andere besturen</i>	33
#11 Pensioendienst (PTIC)	33
#12 Zaïrianisatie	35
#13 Commissie voor schadevergoedingen in Congo	35
#14 Vreemdelingenpolitie – Individuele dossiers	37
#15, 16 en 17 Persoonlijke militaire dossiers	38
#18 Belgische ambassade in Kinshasa	41
II.4. Private archieven	41
#19 Association pour la Protection / Promotion des Mulâtres	41
#20 Ruandafonds	42
#21 Vreugdezaaiers - Save	43
#22 Adoptiedienst Thérèse Wante	45
#23 Solidarité Belgique	45
#24 Archief van het bedrijf Géomines	46
II.5. Complementaire bronnen	47
III. NUTTIGE ADRESSEN EN DOCUMENTEN	48
III.1 Adressenlijst en contactpersonen	48
III.2 Aanvraag- en toestemmingsformulieren	49
IV. NUTTIGE LECTUUR	50

COLOFON

BESTELNUMMER: 6593

WETTELIJK DEPOT: D/2025/531/049

ISBN 978 94 6391 584 7

Zoekwijzer. Zoeken naar archieven over metissen en hun familiegeschiedenis

2^e editie, herzien en gecorrigeerd (september 2025)

Onder leiding van: Delphine Lauwers en Ornella Rovetta (1^e druk),
Ornella Rovetta en Margot Elmer (2e druk, herziene versie)

Met de deelname van (2e druk): Aline Cuvelier, Lilian Eyletters, Jeanne Garcia,
Ornella Rovetta, Marie Van Eeckenrode, Margot Elmer

Vertaling naar het Nederlands en het Frans (2e druk): Ornella Rovetta

Illustratie op de cover: “Tumba. Mulâtres éduqués par le Père Van Cleemput” 1911.

ARA2 - Depot [Joseph Cuvelier](#). Bestand Missies.

I. Inleiding

I.1. Waarom deze zoekwijzer?

Sinds 1 september 2019 loopt aan het Algemeen Rijksarchief een grootschalig onderzoek naar de geschiedenis van de metissen. Metissen zijn personen van Europees-Afrikaanse afkomst die geboren zijn in de context van de Belgische kolonisatie van Congo (1885-1960), Rwanda en Burundi (1916-1962). Tijdens de koloniale periode werden heel wat metissen als kind van hun families gescheiden en naar religieuze instellingen gebracht. Sommige metissen kwamen nadien in Europa (of Noord-Amerika) terecht, waar ze vaak in pleeg- of adoptiegezinnen of instellingen werden geplaatst. [Het lopende onderzoeksproject](#) heeft de opdracht om de archieven in kaart te brengen die hun persoonlijke en collectieve geschiedenissen reconstrueren. Heel wat metissen, evenals hun dierbaren en nakomelingen, zijn namelijk nog steeds op zoek naar informatie over hun roots.

Sinds de start van het project ontving het team meer dan 500 zoekvragen van metissen en nakomelingen die vragen hebben over hun afkomst en familiegeschiedenis. Voor particulieren is het vaak allesbehalve eenvoudig om hun weg te vinden in het kluwen van de zogenaamde "koloniale archieven". Vanuit de overtuiging dat archivariissen geen poortwachters maar brugfiguren zijn voor de toegang tot het verleden, wil het team met deze zoekwijzer deze kennis voor iedereen beschikbaar maken. Deze zoekwijzer bevat een overzicht van de heuristische kennis die het team sinds de start van het project tot en met het verschijnen van deze

huidige publicatie kon verwerven. Je vindt hierin dus een overzicht van de reeds in kaart gebrachte archieven die de geschiedenis van de metissen documenteren. Dit betreft zowel "publieke archieven" (archieven gevormd door de overheid) als "private archieven" (geproduceerd door private actoren zoals verenigingen, bedrijven of religieuze congregaties) en zowel archieven die binnen als buiten het Algemeen Rijksarchief worden bewaard. We vermelden welke soort documenten je (niet) in de verschillende archieven en reeksen kan aantreffen, en door wie, hoe, en met welk doel ze (vermoedelijk) destijds zijn geproduceerd. Ten slotte geven we ook enkele leessleutels mee om deze koloniale documenten te interpreteren.

Het onderzoek loopt nog tot 2026 en het team brengt voortdurend nieuwe archiefbestanden in kaart. Vanwege de hoge maatschappelijke nood aan een transparanter archiefbeleid, en omdat betrokkenen soms al decennialang op zoek zijn naar informatie over hun afkomst, heeft het team ervoor gekozen om een stand van zaken op te maken en zo transparant en toegankelijk mogelijk over de beschikbare kennis te communiceren. Vanzelfsprekend blijft het mogelijk om je met je zoekvraag rechtstreeks aan de projectmedewerkers binnen het Algemeen Rijksarchief te richten (zie ["Een vraag indienen bij het onderzoeksteam van het project "Resolutie-Metissen"](#)"). Toch hopen we met deze zoekwijzer bij te dragen tot een betere toegang tot de bronnen over de geschiedenis van de metissen, en het koloniaal verleden in het algemeen.

I.2 Filosofie en doelstellingen

Verskillende vaststellingen liggen aan de basis van de ontwikkeling van deze zoekwijzer. De eerste vaststelling is dat de archieven die de individuele en collectieve trajecten documenteren van metissen, geboren in de context van de Belgische kolonisatie, verspreid bewaard worden over talrijke instituten, en dat de raadpleging ervan soms enkele specifieke stappen vereist. Kort gesteld: het **archivalische landschap** is complex en kan verwarrend zijn, zelfs voor archivarissen. Ten tweede stelde het team vast dat deze complexiteit toeneemt naarmate het onderzoek vordert, wanneer we nieuwe collecties identificeren. Het ontsluiten van deze informatie is in de eerste plaats gericht op metissen en hun naasten die zoeken naar informatie over hun eigen familiegeschiedenis. Daarnaast kan deze zoekwijzer ook nuttig zijn voor het brede publiek en voor onderzoekers die zich in dit thema interesseren.

In de eerste plaats is deze zoekwijzer dus gericht op personen die informatie zoeken over hun persoonlijke familiegeschiedenis, en legt deze de nadruk op reeksen die individuele dossiers en documenten met persoonlijke informatie over metissen of hun verwanten bevatten. Het onderzoeksteam identificeert, lokaliseert en analyseert in het kader van zijn opdracht uiteraard ook collecties die toelaten om de collectieve geschiedenis van de metissen te beschrijven. Deze collecties behoren echter niet tot het onderwerp van deze beknopte praktische zoekwijzer. Wie een meer algemene studie van de geschiedenis van de metissen wil maken, kan steeds con-

tact opnemen met het onderzoeksteam, dat hen zo goed mogelijk zal oriënteren in de reeds geïnventariseerde collecties. Daarnaast verwijzen wij de lezer graag door naar de **bronnengids** (*Guide des sources de l'histoire de la colonisation*).

De bronnen die we in deze zoekwijzer vermelden, weerspiegelen de huidige stand van zaken van het onderzoek. Deze bevinden zich momenteel verspreid over verschillende instituten in België. Daarnaast bestaan er bronnenreeksen die in het buitenland worden bewaard. Hierbij denken we in het bijzonder aan archieven, al dan niet religieus, die zich bevinden in Afrika, meer bepaald in Congo, Rwanda en Burundi. Daarnaast zijn er ook archieven van religieuze congregaties, die worden bewaard door de congregaties in België, maar ook bestanden die worden beheerd in hun generaalatshuis in Rome, evenals archieven die zijn geproduceerd door de overheid van de katholieke kerk en die worden bewaard in het Vaticaan. Een deel van dit archiefmateriaal in Europa en Afrika werd door het onderzoeksteam geraadpleegd met het oog op het opstellen van de historische studie.

Het hoofddoel van deze zoekwijzer is om aan personen die documenten willen raadplegen over hun familiegeschiedenis op een transparante wijze informatie aan te reiken over de huidige staat van het onderzoek. Echter blijven de **toegangsvoorwaarden** voor veel individuele dossiers complex. Bovendien is het, om deontologische en juridische redenen, niet mogelijk om inventarissen met namenlijsten van de betrokken personen openbaar beschikbaar te stellen. Dit heeft als gevolg dat er nog steeds contact moet worden opgenomen met

de archivaris van de beherende instelling om de referentie van een individueel dossier (bijvoorbeeld voor dossiers van het [Ruandafonds](#)) te bekomen en het dossier te kunnen raadplegen. Je kan uiteraard steeds contact opnemen met de projectmedewerkers (zie [punt 1.5](#)) die zichzelf als doel stellen om al deze gegevens te centraliseren, en je de referenties kunnen aanreiken van de dossiers die op jou (of je familieleden) betrekking hebben, alsook de plaatsen waar deze dossiers worden bewaard.

Deze zoekwijzer is dus een momentopname van de huidige stand van zaken van het onderzoek dat voortdurend tot de ontdekking van nieuwe dossiers leidt.

1.3 Een woordje over de structuur van de zoekwijzer

In het eerste deel van de zoekwijzer vind je algemene informatie over de raadplegingsmodaliteiten van archieven, de wijze waarop een zoekvraag bij het onderzoeksteam kan worden ingediend, enz. Het tweede deel brengt een overzicht van het complexe archivistische landschap waarmee we worden

geconfronteerd, gevolgd door enkele adviezen over hoe men een dergelijk archiefdossier kan lezen. Aansluitend vind je onderzoekstrajecten die een samenvattend overzicht bieden van de verschillende reeksen en het soort gegevens dat ze kunnen bevatten. Daarna brengen we informatieve overzichten voor de afzonderlijke reeksen, bestanden en collecties.

Deze beschrijvingen zijn gerangschikt op basis van hun archiefvormer: ten eerste de overheidsarchieven, geproduceerd door de koloniale overheid of door andere administraties; ten tweede de privaatrechtelijke archieven; en ten slotte een overzicht van bronnen die algemene en contextuele onderzoekspistes bieden. Voor elke vermelde reeks dossiers hebben wij sleutelgegevens opgenomen. Zo wordt snel duidelijk welke organisatie, persoon of administratie de documenten heeft gevormd, in welke context, en wat je er waarschijnlijk in kan aantreffen (of wat net niet). De vermeldingen in deze zoekwijzer kunnen betrekking hebben op een archief, een deel van een archief, of een reeks die geïdentificeerd werd binnen een archief dat nog niet werd geïnventariseerd.

Bij elke vermelde bron hanteren we de volgende structuur:

- Volledige naam: Naam van de collectie of reeks.
- Type dossier: geeft aan of het, al dan niet, over individuele dossiers gaat.
- Betrokken periode: uiterste data van de documenten of de periode waarin ze zijn opgesteld. Dit geeft een indicatie van de periode, en bijgevolg de 'generaties' mensen waarop ze betrekking kunnen hebben.
- Omvang: indicatie over het volume van de reeks (in aantal dossiers en/of in strekkende meter, afhankelijk van de beschikbare gegevens of wat het meest zinvol is).

- Archiefvormer: volledige naam van de organisatie of de persoon die de documenten heeft gevormd.
- Zoekinstrumenten: in voorkomend geval worden hier alle openbare hulpmiddelen vermeld die het mogelijk maken om zich in de collectie te oriënteren (bv: lijsten, inventaris, databank,...). Indien er geen zoekinstrument beschikbaar is, raadpleeg dan het volgende punt over de raadplegingsvoorwaarden.
- Raadplegingsvoorwaarden: informatie over de toegangs- en raadplegingsvoorwaarden van de beschreven documenten, eventueel vergezeld van contactgegevens wanneer specifieke aanvragen moeten worden ingediend.
- Gedigitaliseerd bestand: geeft aan of het archiefbestand, al dan niet volledig of gedeeltelijk, beschikbaar is in digitale vorm.
- Identificatie van het bestand (indien bewaard in het Rijksarchief).

Daarna volgt een tekst die de algemene inhoud van het bestand of de reeks beschrijft, aangeeft welke informatie in de stukken kan worden aangetroffen, en eventueel informeert over de context waarin de documenten werden samengesteld en met welk doel ze werden opgemaakt, enz.

I.4 Het raadplegen van de archieven

De archieven waar deze zoekwijzer naar verwijst zijn voornamelijk reeksen die individuele dossiers of persoonsgebonden documenten bevatten. In het algemeen is de raadpleging van dergelijke dossiers of gegevens onderworpen aan specifieke wetgeving ([wet van 30 juli 2018](#), die de [Algemene Verordening Gegevensbescherming](#) in voege bracht). Dit juridische kader bemoeilijkt de reconstructie van de familiebanden van de metissen die geconfronteerd werden met praktijken van gedwongen scheidingen en verplaatsingen, aangezien het de raadpleging van persoonsgegevens van nog levende derden zonder hun toestemming verbiedt. Tenzij een persoon met zekerheid is overleden, geldt in de regel

een termijn van 100 jaar na de geboorte vóór de opening van de dossiers.

De “Resolutie-Metissen” (artikel 7) beoogt echter de persoonlijke dossiers van de metissen te inventariseren en onderlinge verbanden te leggen om de problemen die te wijten zijn aan naamsveranderingen, op te lossen. Met de steun van de verenigingen en het Rijksarchief werd de wet van [21 maart 2023](#) aangenomen om de toegang tot de archieven te vergemakkelijken met het oog op de hereniging van gescheiden families (zie kader). De wet die werd aangenomen maakt het onder specifieke voorwaarden mogelijk om af te wijken van deze strikte gegevensbescherming, als aanvulling op de reeds voorziene uitzondering van artikel 89 van de AVG voor wetenschappelijk en historisch onderzoek.

Uittreksel uit de wet van 21 maart 2023 teneinde toegang te verstrekken tot de archieven, met het oog op het opnieuw samenstellen van gezinnen waarvan de leden tot een scheiding werden gedwongen

Art. 2.

§ 1er. Met het oog op het weer samenstellen van het eigen gezin of van de eigen familiegeschiedenis nadat men wegens een gedwongen scheiding in een ander land terechtkwam, dan wel met het oog op het weer samenstellen van het eigen gezin of van de eigen familiegeschiedenis nadat een gedwongen scheiding plaatsvond wanneer relevante documenten op het nationale grondgebied zijn gearhiveerd, kan eenieder een aanvraag indienen om de archieven die door de overheid of door openbare dan wel private instanties worden bijgehouden te raadplegen indien zij voor dat doel nuttige persoonsgegevens van derden bevatten, mits die archieven niet onder de bevoegdheid van de deelstaten vallen.

De beoogde gegevenscategorieën strekken ertoe:

- 1° een verwantschapsband met derden te bepalen;
- 2° de identiteit te bepalen van die derden die een verwantschapsband hebben met de persoon die een aanvraag indient om de archieven te raadplegen met het oog op het weer samenstellen van zijn gezin of van zijn familiegeschiedenis;
- 3° de nadere gegevens te achterhalen van derden die een verwantschapsband hebben met de persoon die een aanvraag indient om de archieven te raadplegen met het oog op het weer samenstellen van zijn gezin of van zijn familiegeschiedenis;
- 4° de omstandigheden van de gezinsscheiding te achterhalen.

§ 2. De aanvraag omvat:

- 1° de identificatiegegevens van de aanvrager: naam, voornamen, handtekening, nationaliteit, geboortedatum en -plaats;
- 2° een uitvoerige motivering en beschrijving van het nagestreefde doel;
- 3° de datum van de aanvraag.

§ 3. De in § 1 bedoelde overheid of instantie is de verwerkingsverantwoordelijke. Die verleent toegang tot de relevante archieven indien de aanvraag op geldige wijze beantwoordt aan ten minste een van de in § 1 bedoelde oogmerken en aan de vereisten van § 2. Indien een archiefdocument persoonsgegevens bevat die duidelijk niet tot het doel van § 1 strekken, stelt de verwerkingsverantwoordelijke een kopie van of een uittreksel uit dat document ter raadpleging beschikbaar waarop die gegevens onleesbaar zijn gemaakt.

In deze zoekwijzer vermelden we zowel publieke als private archieven. Deze worden bewaard in diverse instellingen, die soms hun eigen raadplegingvoorwaarden hanteren (of, in het geval van particuliere schenkingen, de modaliteiten die werden opgelegd door de

eigenaar van de archieven). De toegangsvoorwaarden kunnen dus sterk verschillen van reeks tot reeks. Daarom worden ze bij elke beschrijving vermeld, alsook de eventuele contactpersonen en bijkomende stappen om toegang te verkrijgen.

1.4.1 Algemene samenvattende tabel van de toegangsvoorwaarden voor archieven die door het Rijksarchief worden bewaard

Je wenst individuele dossiers te raadplegen:	Raadplegingsvoorwaarden	Raadplegingsvoorwaarden
	Levende persoon	Overleden persoon
Over jezelf:	Geen specifieke toestemming voor de individuele dossiers in de bestanden RWABU, APPM en GG.	
Over een: • Ouder • Grootouder • Zus/broer	• Onderzoeksverklaring • Volmacht of: De wet van 2023 is van toepassing. > De aanvraag wordt behandeld op basis van §3 van de wet	• Onderzoeksverklaring
Onderzoek	• Volmacht • Onderzoeksverklaring • Advies van het ethisch comité van de onderzoeksinstelling en van de Gegevensbeschermingsautoriteit	• Onderzoeksverklaring • Advies van het ethisch comité van de onderzoeksinstelling en van de Gegevensbeschermingsautoriteit

1.5 Een vraag indienen bij het onderzoeksteam van het project "Resolutie-Metissen"

Indien je op zoek bent naar informatie over je eigen familiegeschiedenis en daarbij hulp wenst, dan kan je een [zoekvraag indienen](#) bij de verantwoordelijken voor het project binnen het Rijksarchief.

Dit kan je doen via het adres metis@arch.be. Om de kans op het vinden van relevante informatie te vergroten, is het belangrijk dat het onderzoeksteam over zo veel mogelijk gegevens beschikt. Bezorg ons dus, als het kan, alle gegevens en details waarvan je reeds op de hoogte bent. Alleen op basis van de door jou verstrekte informatie kunnen we gericht onderzoek verrichten, aanknopingspunten zoeken en documenten vinden die voor jou relevant zijn. Je kan een [aanvraagformulier](#) invullen, dat als hulpmiddel dient om zoveel mogelijk nuttige informatie te verzamelen. Dit is niet verplicht, maar het is de meest efficiënte manier om alle nuttige gegevens te centraliseren. Het parcours van elke persoon

is uniek, aarzel dus niet om informatie toe te voegen die niet in het zoekformulier wordt voorgesteld, hiervoor werd ruimte voorzien. Alle informatie, zelfs wat voor jou misschien onbeduidend of onvolledig lijkt, kan belangrijk zijn. Het vermelden van een geboorteplaats of -datum, zelfs als je niet helemaal zeker bent, kan bijvoorbeeld al een bruikbaar aanknopingspunt opleveren. Ook kan het nuttig zijn om enkele namen op te geven waaronder de persoon die je zoekt gekend was, of de verschillende instellingen waar zij of hij heeft verbleven.

Sommige metissen ondergingen meerdere naamsveranderingen ten gevolge van de verschillende verplaatsingen. Een dossier of document kan dus op een andere naam zijn opgemaakt dan de huidige naam van de betrokkene. Ook daarom is het belangrijk dat je ons zoveel mogelijk gegevens verstrekt over de persoon naar wie je op zoek bent.

Het is noodzakelijk dat je ons toestemming verleent om onderzoek te voeren naar jouw familiegeschiedenis. Daarom

zullen we je vragen een [toestemmings-formulier](#) te ondertekenen. Indien je persoonlijke dossiers van levende derden wenst te raadplegen, kunnen we je ook een [model van een volmacht](#) bezorgen.

De correspondentie kan verlopen via verschillende kanalen, maar omwille van praktische redenen verloopt dit het gemakkelijkst via e-mailverkeer. We proberen ons zo flexibel mogelijk op te stellen, en ons in de mate van het mogelijke aan te passen aan ieders wensen. Wij kunnen je bijvoorbeeld helpen bij het invullen van het aanvraagformulier, of dit voor jou invullen op basis van de informatie die je ons aanreikt. We garanderen te allen tijde de strikt vertrouwelijke behandeling van je zoekvraag en de gegevens die je ons bezorgt.

Wij kunnen de raadpleging organiseren van documenten die in het Rijksarchief en bij de FOD Buitenlandse Zaken worden bewaard. Een lid van het team kan bij deze gelegenheid aanwezig zijn om je persoonlijk te ontvangen en om eventuele vragen over de documenten of de context waarin ze werden geproduceerd te beantwoorden.

1.6 Nuttige contacten bij afstammingsonderzoek

Het zoeken naar je afkomst is een emotioneel geladen en potentieel stresserend proces. Onze expertise is wetenschappelijk (meer bepaald historisch, archivalisch) van aard, maar wij zijn ons bewust van de mogelijke impact op menselijk en emotioneel vlak. Daarom werken wij nauw samen met instellingen die psychosociale ondersteuning aanbieden, en je desgewenst kunnen helpen bij de contactname met mogelijke verwanten (een proces waarvoor wij niet

bevoegd zijn). Hier vind je een aantal organisaties die je hiervoor kan contacteren:

1. [Het Afstammingscentrum](#) is gespecialiseerd in het bijstaan van mensen die op zoek zijn naar hun afkomst. Ze behandelen afstammingsvragen van binnenlands en interlandelijk geadopteerden, donorkinderen, maar ook van koloniale metissen en hun nakomelingen. Deze organisatie beschikt over complementaire vaardigheden ten opzichte van de onze, met name op het gebied van psychologische ondersteuning en contactname met familieleden. Je kan [hun website](#) bezoeken of contact met hen opnemen via het volgende e-mailadres: info@afstammingscentrum.be. Het centrum is ook telefonisch bereikbaar op het nummer 09 277 04 43. Indien je reeds een verzoek bij ons hebt ingediend, vergeet dit dan niet te vermelden, zodat het Afstammingscentrum weet dat er reeds een archiefonderzoek aan de gang is.
2. [De Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie \(VCA\)](#) is bevoegd voor het bieden van ondersteuning bij afstammingsonderzoek van geadopteerden in de Vlaamse Gemeenschap. Het archief van de [VCA](#), [Save - Vreugdezaaiers](#), bestaande uit individuele dossiers, is sinds de overdracht in 2023 raadpleegbaar in het Algemeen Rijksarchief.
3. [La Direction de l'adoption - Autorité centrale communautaire \(ACC\)](#) is de instantie die binnen de Federatie Wallonië-Brussel (Franstalige Gemeenschap van België) bevoegd is voor alle aangelegenheden in verband met adoptie (binnenlands en interlandelijk). In dit kader verleent het ACC ondersteuning bij het zoeken naar de afkomst van geadopteerde personen.
4. [De adoptiedienst Thérèse Wante vzw](#) heeft de naam behouden van de adoptiedienst die in 1950 door Thérèse Wante werd opgericht. Hij heeft talrijke adopties en plaatsingen van kinderen in pleeggezinnen

georganiseerd. De dienst bewaart vandaag bepaalde archieven met betrekking tot metissen die via hun vereniging zijn gegaan. Hij biedt psychologische ondersteuning en een dienst voor afstammingsonderzoek aan. Het is dus mogelijk om zich tot hen te wenden. (zie #22 Adoptiedienst Thérèse Wante).

5. Er bestaan andere instellingen die gespecialiseerd zijn in familieonderzoek, zoals het Internationaal Comité van het Rode Kruis. Het is mogelijk een aanvraag in te dienen bij de Service de *Rétablissement des Liens Familiaux* (RLF).

uit om de *digitale tentoonstelling* van het project te bezoeken, die eveneens kan helpen om de documenten in hun bredere context te plaatsen. We hanteren de term “metis” om te verwijzen naar mensen van gemengde afkomst, voor wie deze zoekwijzer in de eerste plaats bedoeld is. Daar zijn een aantal redenen voor, in de eerste plaats omdat de betrokken belangengroepen deze als voorkeursterm aandragen en zich als dusdanig identificeren.

1.7 “Disclaimer”

1.7.1 *De historische context*

De dossiers en documenten die de koloniale autoriteiten hebben geproduceerd, zowel burgerlijke als religieuze, weerspiegelen een tijdperk en een systeem dat inherent racistisch was. Naast de bijzonder gevoelige aard van de informatie in deze dossiers, kunnen de woordenschat en de feiten die in bepaalde documenten worden aangehaald als beledigend en schokkend worden ervaren. Het taalgebruik dat gehanteerd werd ten tijde van de totstandkoming van de archieven weerspiegelt het geweld en racisme dat inherent was aan koloniale staten en samenlevingen. Het team neemt uitdrukkelijk afstand van het taalgebruik en de woordenschat die in deze archiefstukken voorkomen. Het is belangrijk deze dossiers in hun historische context te plaatsen om ze volledig te begrijpen en ze op een kritische manier te kunnen lezen. Indien je vragen hierover hebt, of je de inhoud van deze documenten wenst te bespreken, aarzel dan niet om contact met het team op te nemen. Wij nodigen je ook

1.7.2 *Documentaire ongelijkheden*

Het raadplegen van persoonlijke documenten kan allerlei emoties oproepen. Ten eerste omdat de informatie die men leert overweldigend kan zijn, maar ook door het gewelddadige taalgebruik en de inhoud van de dossiers, zoals hierboven werd beschreven. Een dergelijke zoektocht naar informatie vergt dus enerzijds veel energie en schept anderzijds hoge (en legitieme) verwachtingen. Het onderzoek van het team is echter nog lang niet afgerond, en bovendien zijn niet alle personen evenredig gedocumenteerd. Met andere woorden, soms identificeren we in de archieven verschillende afzonderlijke dossiers voor eenzelfde metis, terwijl we over een andere persoon geen enkel spoor terugvinden. Dit is te wijten aan een aantal factoren, waarop wij in *punt II.1* (archivalisch landschap) terugkomen. Hoe dan ook, de geschiedenis van sommige metissen is beter gedocumenteerd dan die van anderen. Wij stellen alles in het werk om deze leemtes in de mate van het mogelijke op te vullen, maar zijn steeds afhankelijk van wat werd geproduceerd, bewaard en bovendien toegankelijk is. Wij benadrukken hier eveneens

dat archiefdocumenten, zelfs wanneer deze door officiële instanties werden opgesteld, frequent benaderingen, fouten en zelfs tegenstrijdige gegevens kunnen bevatten over eenzelfde persoon. Dit kan erg verwarrend zijn. Het team kan je bijstaan bij het ontcijferen van de soms complexe dossiers met mogelijk tegenstrijdige inhoud.

Naarmate het onderzoek vordert, worden echter steeds meer voorheen onontgonnen of niet-toegankelijke archieven overgebracht en verwerkt. Dit betekent dat een toenemend aantal documenten

uit verschillende reeksen en collecties door het team werd geïdentificeerd. Wij zullen al het nodige doen om je, rekening houdend met de geldende wettelijke bepalingen, een maximale toegang te geven tot relevante documenten. Het team verbindt zich ertoe om iedereen die een verzoek bij ons heeft ingediend in te lichten wanneer in de loop van het onderzoek documenten worden gevonden die voor de aanvrager van belang zijn. Je kan steeds met ons contact opnemen wanneer je denkt over nieuwe informatie te beschikken die ons naar nieuwe onderzoekspistes kan leiden.

Jouw bijdragen en getuigenissen zijn waardevol

Het team biedt een luisterend oor aan iedereen die informatie of documenten wenst te delen. Je verhalen, herinneringen, foto's of documenten waarover je misschien beschikt; het zijn allemaal mogelijke aanknopingspunten die ons kunnen helpen relevante dossiers te identificeren. Bovendien kunnen wij enkel een genuanceerd en zo nauwkeurig mogelijk beeld schetsen van deze complexe en belangrijke geschiedenis door zoveel mogelijk informatie te verzamelen en verschillende bronnen met elkaar in dialoog te brengen. Jouw getuigenis kan het onderzoek nieuwe perspectieven aanreiken en verrijkt aanzienlijk onze kennis van dit verleden. Ook jouw eventuele kennis van archieven die in Europa of in Afrika worden bewaard kan ons zeer nuttige inzichten verschaffen. Je kan ons steeds contacteren om eventuele aanknopingspunten en *leads* met ons te delen. De expertise en ervaringen van iedereen die getuige was van deze geschiedenis zijn onontbeerlijk om een kwaliteitsvol onderzoek af te leveren.

Via het adres metis@arch.be kan je ons je vragen of suggesties overmaken, en/of aangeven dat je in het bezit bent van herinneringen of documenten die je met ons wil delen. Het team zal deze berichten professioneel en op mensenmaat opvolgen.

II. Zoekwijzer

II.1 Een gefragmenteerd archivalisch landschap

II.1.1 *Verspreide, onvolledige en partijdige archieven*

Het “metissenvraagstuk” liep als een rode draad doorheen de koloniale samenleving tijdens de volledige periode van het Belgische koloniale bewind, en zelfs daarna. Bijgevolg was een breed scala aan civiele, religieuze, particuliere en publieke actoren bij deze kwestie betrokken. De metissen, geboren uit een Afrikaanse en een Europese ouder, stelden door hun aanwezigheid immers de koloniale logica, die de hele maatschappij in twee categorieën verdeelde, in vraag: Europeanen enerzijds en “inlanders” anderzijds. Ze werden daardoor al snel beschouwd als een “anomalie”, onmogelijk onder te brengen in één van de twee bestaande categorieën, en men sprak van het “mulattenprobleem”. De term “mulat” is een pejoratieve benaming die destijds gebruikt werd om te verwijzen naar mensen van gemengde afkomst. De metissen riepen op verschillende niveaus vragen op: in de eerste plaats over hun wettelijk statuut (dienden ze beschouwd te worden als Europeanen of “inlanders”, of behoorden ze tot de “geciviliseerde bevolking”?), maar ook op vlak van hun sociale positie en hun opleidingsnaden, enz.

De dubbelzinnige positie van de metissen, op het kruispunt en de grens van twee werelden (de Europese en de Afrikaanse), verklaart waarom de bronnen die deze geschiedenis documenteren

zo fragmentarisch zijn. Ze zijn geografisch sterk verspreid en worden zowel in België als elders in Europa aangetroffen, maar ook in het huidige Congo, Rwanda en Burundi. Bovendien werden ze geproduceerd door diverse actoren. Dit houdt in dat ze niet allemaal op dezelfde manier werden bewaard en geïnventariseerd of toegankelijk zijn. Bijgevolg worden we niet alleen met een complex archivalisch landschap met een groot aantal bronnen geconfronteerd, maar ook met een grote variabiliteit in geografisch, institutioneel en chronologisch opzicht: bepaalde gebieden, instellingen, en perioden zijn beter of minder goed gedocumenteerd.

Ten slotte moet worden benadrukt dat de koloniale autoriteiten zélf de verschillende verordeningen, decreten en richtlijnen in verband met het statuut van metissen en hun inschrijving in de bevolkingsregisters niet systematisch toepasten. Dit leidde tot inconsistente administratieve praktijken, die bovendien in tijd en ruimte variëren. Zo zijn er grote verschillen in de manier waarop metissen werden geregistreerd (op verschillende tijdstippen, in verschillende gebieden en door verschillende ambtenaren). Dit betekent helaas dat het voor sommige metissen bijzonder moeilijk blijkt om enig spoor over hen terug te vinden in de archieven, omdat deze sporen niet bestaan, omdat de archieven destijds niet werden aangelegd, omdat de archieven niet bewaard zijn gebleven, of omdat deze archieven zich bevinden in verzamelingen die nog niet zijn geïdentificeerd en geïnventariseerd. Bovendien weerspiegelen deze archieven,

die tijdens het koloniale bewind werden voortgebracht, de toenmalige tijdsgeest en werden de stemmen van de gekoloniseerde bevolkingsgroepen amper opgetekend. Er werd steeds gehandeld vanuit het standpunt van de kolonisator. Afrikaanse moeders, meer bepaald, zijn in de bronnen vaak sterk ondervertegenwoordigd. Er zijn dus grote grijze gebieden en stemmen die nauwelijks hoorbaar zijn.

II.1.2 “Koloniale archieven” en het “Afrika-Archief”

In het algemeen begrijpen we onder “koloniale archieven” alle archieven onder openbaar of privaat statuut die verbonden zijn aan de periode van het Belgische koloniale bewind in Congo (1885/1908-1962) en Ruanda-Urundi (1916/1924-1962). Een [bronnengids](#) verscheen in 2021. Deze biedt een volledig overzicht van het geheel aan “koloniale archieven” in België, met meer dan 1.500 verwijzingen naar (deel)bestanden of collecties die bewaard worden in niet minder dan 80 verschillende instellingen, en die een geheel van 20 strekkende kilometer aan documenten bevatten. Onder deze archieven verwijst het “Afrika-Archief” meer bepaald naar een sterk heterogeen geheel aan archieven die momenteel worden overgebracht van de FOD Buitenlandse Zaken naar het Rijksarchief, en die voornamelijk werden geproduceerd door het Ministerie van Koloniën en zijn verschillende instellingen in België en Afrika. De archieven die door de koloniale overheid werden geproduceerd hebben een openbaar statuut. Men kan hierin een onderscheid maken tussen twee grote onderdelen:

- Ongeveer 3,5 strekkende kilometer aan archiefmateriaal dat voornamelijk werd gevormd door het Ministerie van Koloniën en zijn verschillende besturen in de metropool - zijnde in Brussel. Dit geheel aan archieven werd binnen de archiefdienst van de FOD Buitenlandse Zaken ondergebracht onder de noemer “MiniCol” (afkorting voor *Ministère des Colonies*).
- Ongeveer 6,5 strekkende kilometer aan archiefmateriaal dat voornamelijk werd gevormd door het Gouvernement-generaal (met andere woorden het koloniaal bestuur in Afrika, de Gouverneur-generaal zijnde de vertegenwoordiger van de Koning in de gekoloniseerde gebieden) en haar verschillende diensten ter plaatse. In 1959-1960 werd iets meer dan 6 strekkende kilometer aan archief verplaatst van Congo naar België. Deze operatie kreeg de naam “Missie Archieven”. Vanuit het voormalige Ruanda-Urundi werd 250 strekkende meter archief, waarvan een gedeelte bewaard op microfilm, in 1961 verplaatst naar België onder de noemer “Missie Neven”. Het grootste deel van de archieven die uit Congo werden overgebracht betreft een sterk heterogeen conglomeraat. Deze omvangrijke collectie werd binnen de archiefdienst van de FOD Buitenlandse Zaken ondergebracht onder de benaming “GG-archieven” (afkorting voor Gouvernement-generaal).

Het “Afrika-Archief” betreft dus in totaal ongeveer 10 strekkende kilometer aan archieven die gevormd werden door het koloniaal bestuur, hun lokale vertegenwoordigers (vice-Gouvernement-generaal, provincies, districten, *chefferies*, tribunalen, enz.), en de juridische instellingen in België en Afrika, of door verschillende ministers van Koloniën of instellingen zoals het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut, de Koloniale Raad, enz. Het “Afrika-Archief” wordt momenteel overgebracht naar [ARA2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Deze archieven worden, naarmate ze

worden overgedragen, verpakt en geïnventariseerd volgens de geldende archiefnormen, om een maximale ontsluiting en toegankelijkheid te bewerkstelligen. Je kan [hier](#) meer informatie vinden over de nog over te brengen en reeds overgebrachte bestanden. Deze instrumenten stellen je in staat de archieven te lokaliseren en hun raadpleging aan te vragen. De medewerkers van het Rijksarchief blijven beschikbaar om je te begeleiden.

II.1.3 “Verplaatste” archieven

Slechts een gedeelte van de archieven die door de koloniale autoriteiten in Afrika werden opgemaakt, werden uiteindelijk naar België verplaatst. Dit verklaart gedeeltelijk waarom bepaalde gebieden, administraties of periodes een minder omvangrijke, of zelfs geen documentaire neerslag vinden in het “Afrika-Archief”. De

archieven uit de koloniale periode in Congo, Rwanda en Burundi vormen belangrijke en relevante collecties om de geschiedenis van de metissen te documenteren. Parochiale archieven trekken in het bijzonder onze aandacht, maar ook archiefdocumenten in instellingen waar metissen hebben verbleven, of bij bewaarinstellingen zoals INACO (Institut National des Archives du Congo) te Kinshasa en de Nationale Archieven in Kigali en Bujumbura. Het team heeft onderzoek verricht in Congo, Rwanda en Burundi om mondelinge getuigenissen (van metissen, familieleden, diverse actoren, enz.) te verzamelen en de archieven in de mate van het mogelijke in kaart te brengen. Zoals eerder vermeld, kan jouw kennis hierover ons helpen om bepaalde plaatsen te identificeren en gericht onderzoek te voeren. Hiervoor kan je ons steeds contacteren via het adres metis@arch.be.

Archiefrekken en herverpakking van dossiers. ARA 2 – Depot Joseph Cuvelier.

II.1.4 *Private archieven*

De koloniale gezaghebbers waren niet de enigen die archieven over de metissen hebben gevormd. De archieven van religieuze congregaties en adoptiebureaus, bijvoorbeeld, hebben een privaatrechtelijk statuut. Dit betekent dat archiefvormers geen wettelijke verplichting hebben om de dossiers te bewaren, ze in bewaring te geven aan een instelling, of ze toegankelijk te maken. Het onderzoeksteam heeft daarentegen reeds toegang verkregen tot verschillende private collecties (waaronder religieuze), en zet dit onderzoekswerk voort.

De reeksen, bestanden en collecties die in deze zoekwijzer worden gepresenteerd, zijn afkomstig uit een bijzonder groot en gevarieerd geheel. Ze dienen gelezen en begrepen te worden in de complexe archivalische context waarin ze geproduceerd werden, zowel in de kolonie als in de metropool (bijvoorbeeld: verplaatst of niet verplaatst tijdens de periode van de onafhankelijkheid, geïnventariseerd of niet, publiek of privaat). Deze zoekwijzer biedt een overzicht van de collecties die momenteel zijn geïdentificeerd als bijzonder waardevol om de individuele trajecten van metissen te documenteren.

Hoe lees je een individueel dossier? Enkele praktische tips

De archiefreeksen die we in deze zoekwijzer belichten, bevatten vooral individuele dossiers, die variëren in vorm, omvang en oorsprong. Om ze te interpreteren, zijn enkele algemene zaken belangrijk om in het achterhoofd te houden.

1. Wanneer je een dossier voor het eerst voor je krijgt, kan je de indruk krijgen dat het “achterstevoren” is geordend. Dit komt doordat de volgorde van de documenten een chronologische logica volgt. Wanneer de dossiers werden aangelegd, werd elk nieuw document bovenop de stapel toegevoegd. Het oudste document bevindt zich bijgevolg vaak onderaan en het recentste bovenaan. Hou er wel rekening mee dat het ordeningssysteem kan variëren, afhankelijk van wie de archieven heeft samengesteld of behandeld. Neem daarom tijdens de raadpleging ook de orde van de documenten in overweging, om de chronologie van de interacties en gebeurtenissen beter te begrijpen. Zorg ervoor dat je tijdens je raadpleging de volgorde van de documenten niet wijzigt, en het dossier terugbezorgt in dezelfde toestand als je het aantrof.
2. De meeste dossiers bevatten briefwisseling. Buiten hun inhoud, biedt dit type bron ook andere informatie die interessant kan zijn: de auteur en de geadresseerde, de datum, de plaats, de bevoegde bestuurlijke dienst, een dossiernummer, enz.

Het lezen van archiefbestanden is op zich al geen eenvoudige oefening, zelfs voor doorgewinterde historici. Gevoelige, overlappende of zelfs tegenstrijdige gegevens kunnen dit proces nog bemoeilijken. In de mate van het mogelijke tracht een teamlid aanwezig te zijn wanneer je dossiers komt raadplegen. Uiteraard heb je de mogelijkheid om de documenten op je eentje te raadplegen. Indien je toch bijkomende duiding wenst, over de documenten of de context waarin ze werden geproduceerd, dan kan je steeds beroep doen op iemand van het onderzoeksteam.

II.2 De archieven in een oogopslag

In dit deel bieden we twee hulpmiddelen aan om je te ondersteunen bij het gebruik van deze zoekwijzer en, meer algemeen, bij je onderzoek. Eerst geven we een schematisch overzicht van de verschillende bestanden die in deze zoekwijzer aan bod komen (II.2.1), afhankelijk van de vraag of je op zoek bent naar individuele dossiers over metissen of Europese ouders. Vervolgens reiken we meer gedetailleerde onderzoekstrajecten aan (II.2.2), gebaseerd op specifieke profielen van metissen of Europese ouders. In beide gevallen gaat het enkel om onderzoekspistes en kunnen we niet garanderen dat je in de voorgestelde archiefbestanden sluitend bewijs zult aantreffen.

Hoewel de onderzoekstrajecten meer gedetailleerd zijn dan het organigram, gaat het in beide gevallen om een synthetisch overzicht dat bedoeld is om bepaalde archieven in kaart te brengen. Deze aanpak kan de diversiteit van de bestanden niet volledig weergeven. We raden je dus aan de volledige zoekwijzer door te nemen voor een vollediger beeld van de archiefbestanden, aangezien bepaalde zeer specifieke en uitzonderlijke situaties niet kunnen worden opgenomen in deze sectie.

Archiefrekken met individuele dossiers van de Dienst Afrika-Personeel.
ARA2 - Depot Joseph Cuvelier.

II.2.1 Overzicht van de verschillende bronnen

Ben je op zoek naar individuele dossiers in verband met...

een metis?

Voogdijcommissies in de GG (#8)
Dossiers van APPM (#19) & Solidarité Belgique (#23)
Verplaatst naar België • Vreemdelingenpolitie (#14) • Ruandafonds (#20) • Thérèse Wante (#22) • Solidarité Belgique (#23) • CP (#7)
Verbleef in Save • Vreudgezaaiers - Save (#21)
In Ruanda-Urundi woonde • RWABU (#1)
Voor het Belgische koloniale bestuur werkte • SPA (#2)

een Europese ouder?

Solidarité Belgique (#23)
Immigratiedienst (#5)
Voor het Belgische (koloniale) bestuur werkte • SPA (#2) • Nalatenschappen (#4) • Schadevergoedingen Congo (#13) • Belgische ambassade in Kinshasa • (na 1960) (#18)
Een zelfstandige kolonist was • Office de la colonisation (#6) • Pensiodienst (#11) • Nalatenschappen (#4) • Schadevergoedingen Congo (#13) • CNKI (#9) • SCCMI (#10) • Zairianisatie (#12) • SPA (#2)
Voor een bedrijf werkte • Géomines (#24) • Nalatenschappen (#4) • Schadevergoedingen Congo (#13)
Militair of zijn militaire dienstplicht heeft vervuld • Individuele dossiers van militairen • (#15, 16 & 17)
Niet-Belgisch naar België gekomen • Vreemdelingenpolitie (#14)

Legende

<u>APPM</u> :	Association pour la Protection (later Promotion) des Mulâtres
<u>CP</u> :	Classement Provisoire
<u>GG</u> :	Gouvernement-generaal te Leopoldstad
<u>RWABU</u> :	Archieven van Ruanda-Urundi, van Ruanda en van Urundi
<u>SPA</u> :	Dienst Afrika-Personeel
<u>CNKI</u> :	Comité National du Kivu
<u>SCCMI</u> :	Société de crédit au colonat et à l'industrie

II.2.2 Gedetailleerde onderzoekstrajecten

Ben je op zoek naar een dossier over een metis ?

- Als deze persoon in het huidige grondgebied Burundi is geboren en daar is gebleven, raadpleeg dan bestand #1.
- Als deze persoon in het huidige grondgebied Burundi is geboren en buiten Afrika is verplaatst, raadpleeg dan de bestanden #1, 7, 19, 14, 20, 21, 22, 23.
- Als deze persoon in het huidige grondgebied Congo is geboren en daar is gebleven, raadpleeg dan bestand #8.
- Als deze persoon in het huidige grondgebied Congo is geboren en buiten Afrika is verplaatst, raadpleeg dan de bestanden #1, 7, 8, 14, 19, 20 (vooral voor Kivu), 21 (vooral voor Kivu), 22, 23.
- Als deze persoon in het huidige grondgebied Rwanda is geboren en daar is gebleven, raadpleeg dan de bestanden #1, 20 (voor 1958).
- Als deze persoon in het huidige grondgebied Rwanda is geboren en buiten Afrika is verplaatst, raadpleeg dan de bestanden #1, 7, 14, 19, 20, 21, 22, 23.
- Als deze persoon in Save verbleef, raadpleeg dan de bestanden #21, 1, 7, 14, 19, 20, 22.
- Als deze persoon in een andere instelling dan Save verbleef, raadpleeg dan de bestanden #1, 7, 8, 14, 19, 22.
- Als deze persoon in Congo naar school is gegaan, raadpleeg dan bestand #8.
- Als deze persoon voor de koloniale overheid heeft gewerkt, raadpleeg dan bestand #2.
- Als deze persoon bij de burgerlijke stand is geregistreerd, raadpleeg dan bestand #3, 4.

Ben je op zoek naar de Europese ouder van een metis ?

- Als deze persoon ambtenaar van het koloniale bestuur was, raadpleeg dan de bestanden #2, 4, 13, 18.
- Als deze persoon kolonist (zelfstandige) was, raadpleeg dan de bestanden #2, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 23.
- Als deze persoon in dienst was bij een bedrijf, is de kans klein dat je een loopbaandossier vindt. Er zijn helaas weinig individuele personeelsdossiers van private bedrijven bewaard en toegankelijk gemaakt. Raadpleeg de bestanden #4, 13, 24 of neem contact op met metis@arch.be voor advies.
- Als het gaat om een Belgische militair of een persoon die zijn dienstplicht heeft vervuld, raadpleeg dan de bestanden #2, 4, 15, 16, 17.
- Als deze persoon werkzaam was bij een religieuze missie, raadpleeg dan bestand #2 en de archieven over religieuze missies en onderwijs die worden bewaard bij KADOC, ARA2 en de FOD Buitenlandse Zaken.
- Als deze persoon geboren is, getrouwd is of overleden is op het grondgebied van de kolonie, raadpleeg dan de bestanden #3, 4.
- Als deze persoon niet Belgisch is, maar (zelfs kortstondig) op Belgisch grondgebied verbleef, raadpleeg dan bestand #14.
- Als deze persoon na de onafhankelijkheid in Congo, Rwanda of Burundi is gebleven, raadpleeg dan de bestanden #12, 13, 18.
- Als deze persoon schade heeft ondervonden bij de onafhankelijkheid van Congo, raadpleeg dan de bestanden #12, 13.
- Indien je geen informatie of identiteitsfoto hebt gevonden, raadpleeg dan de bestanden #5, 7, 8

Ben je op zoek naar informatie over de Afrikaanse ouder van een metis?

In de overgrote meerderheid van de gevallen is de Afrikaanse ouder van een metis die tijdens de Belgische kolonisatie is geboren, de moeder. Er bestaan geen specifieke bestanden met individuele dossiers over de Afrikaanse ouders. Bepaalde archiefdocumenten bevatten echter soms wel gegevens, voornamelijk in de bestanden #1, 4, 8, 14, 19, 21 of 7 (deze laatste bevat ook dossiers over metissen die in België zijn geboren, soms ook uit Europese moeders). Daarnaast kunnen de Afrikaanse ouders ook vermeld worden in het GG, RWA, BUR-archief of in andere algemene bestanden (II.5). Voor dit type onderzoek raden we je aan contact op te nemen met de medewerkers van het project "Resolutie-Metissen" (metis@arch.be).

II.3 Overheidsarchieven

II.3.1 Archieven van het koloniale bestuur

#1 “RWABU”

- Volledige naam: Archieven van Ruanda-Urundi, van Ruanda en van Urundi (RWABU).
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers. Bevat ook enkele algemene dossiers die handelen over metissen.
- Periode: 1916-1962.
- Omvang van het bestand: RWABU bevat in totaal ca. 25 strekkende meter aan dossiers, waarvan een gedeelte handelt over metissen: ca. 900 individuele dossiers + een doos correspondentie en algemene dossiers.
- Archiefvormer: Territoriale bestuur Ruanda-Urundi.
- Zoekinstrument: Voorlopige [inventaris](#) van FOD Buitenlandse Zaken. Voor het raadplegen van individuele dossiers van metissen, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Je kan je eigen dossier raadplegen, na een verzoek per mail gericht aan metis@arch.be. Het raadplegen van het individuele dossier van een (potentieel) levende derde persoon is onderworpen aan haar/zijn schriftelijke toestemming of aan een verzoek op basis van de wet van 21 maart 2023.
- Gedigitaliseerd? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 809.

De RWABU-collectie bevat archieven van het koloniale bestuur van Ruanda-Urundi tussen 1916 en 1962, met inbegrip van ongeveer 900 individuele dossiers met betrekking tot metissen uit Ruanda-Urundi en heel uitzonderlijk Congolese metissen geboren in de Kivu-provincie. Deze dossiers werden in de jaren 1980 door de

Belgische diplomatieke diensten verzameld, waarna ze werden overgedragen naar het archief van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De individuele dossiers van metissen werden samengesteld door verschillende administratieve diensten, territoriale besturen en parketten van Ruanda-Urundi. Een dergelijke reeks individuele dossiers van metissen bestaat niet voor Congolese metissen, waarvan de dossiers een hogere graad van versplintering kennen en vermoedelijk maar deels naar België zijn overgebracht.

De dossiers handelen uitsluitend over gebeurtenissen in Afrika. Meestal bevatten ze administratieve documenten over de overplaatsing van het kind naar een religieuze instelling of waarmee het vertrek naar België of een ander land werd geregeld. Sommige dossiers bevatten een vaderschapsonderzoek, dat in opdracht van de koloniale autoriteiten werd verricht. Tijdens dit onderzoek verhoorden de koloniale agenten verschillende kennissen en familieleden, waaronder de moeder en soms ook de man(nen) die de agenten als “vermoedelijke” vader aanwezen. Dit kan een erg rijke bron zijn om meer te weten te komen over de afkomst en familiegeschiedenis van de betrokken metis. Helaas verschillen de dossiers onderling erg qua volume en inhoud, en bevatten ze niet allemaal dezelfde stukken.

#2 Dienst Afrika-personeel (Service du personnel Afrique - SPA)

Gedurende de hele koloniale periode heeft het Ministerie van Koloniën en het plaatselijk bestuur in Afrika algemene dossiers en individuele administratieve dossiers aangelegd met betrekking tot

Nom de l'enfant: *ni li*
Age de l'enfant: 3 ans
Nom de la mère :

57 *132*
fille de *ni li* et de *ni li*
originaires de la sous-chefferie
Nyamasheke, chefferie Cyasha-territoire
de Sgangu, résidant à Nyamasheke

INTERROGATOIRE DE LA MERE

- a) D.: Qui est le père de l'enfant ?
R.: Inconnu
D.: Sa résidence actuelle ?
R.: Je l'ignore
- b) Existe des écrits de lui avouant sa paternité ?
R. Non
D.: Le père était marié au moment de la conception et naissance de votre enfant ?
R.: Je ne le sais pas
- c) A défaut de b)
D. Le père présumé a-t-il subvenu à l'entretien de l'enfant ?
R. Non
D. Combien de temps ?
R. sans objet
D. Quand a-t-il cessé les dits secours ?
R. Jamais eu
D. L'enfant porte-t-il le nom de celui qu'il prétend avoir pour père ?
R. Non
D. Dans la société et votre famille a-t-on considéré votre enfant comme ayant comme père la personne que vous dites ?
R. Non
D. Le père a-t-il régulièrement entretenu des relations avec vous durant la période légale de la conception ?
R. Non
D. Le père a-t-il payé une dot ?
R. Non
D.: Avez-vous eu des relations avec une autre personne durant la période de la conception ?
R.: Non

Sgangu 24 MAI 58

BLOCH : 6 à 7 ans Pui

Europese ambtenaren die in Congo en Ruanda-Urundi waren tewerkgesteld. Iedereen die bij de koloniale overheid in dienst was (van een verpleger tot een hoge ambtenaar), heeft één of meerdere personeelsdossier(s) op zijn naam: een of meerdere dossiers opgesteld door het bestuur in Brussel, een of meerdere dossiers opgesteld door de verschillende provinciale personeelsdiensten in de kolonie (deze laatste werden in 1960 van Congo naar België overgebracht). Deze dossiers omvatten soms meer uiteenlopende profielen, zoals die van agenten van enkele van de eerste spoorwegmaatschappijen, van het Speciaal Comité van Katanga, van kolonisten in opleiding of van studenten van landbouwscholen. Voor de eerste ambtenaren die in dienst waren bij de koloniale projecten van Leopold II werden geen individuele dossiers aangelegd, maar hun loopbaan en biografische gegevens zijn wel bewaard gebleven in de vorm van registers met "dienststaatfiches". Daarnaast omvat dit bestand een reeks dossiers over Afrikaanse ambtenaren die werkzaam waren bij de Belgische koloniale overheid (de "Dossiers individuels de cadres auxiliaires au Congo belge", ook wel SPAIMO genoemd). Deze dossiers kunnen dus zowel nuttig zijn voor het opsporen van Europese familieleden als voor het opsporen van metissen die bij de koloniale overheid in dienst waren.

Deze dossiers geven een beeld van de loopbaan van de ambtenaren van de koloniale staat. Ze variëren (sterk) in omvang, maar hebben doorgaans een uniforme opmaak en inhoud. Deze bevatten meestal een dienststaat (fiche "état de service"), documenten over de uitgevoerde functie(s), evaluatieverslagen en eventuele disciplinaire straffen, loopbaanonderbre-

kingen, en briefwisseling van administratieve aard (en uitzonderlijk ook private correspondentie) tussen de werknemer en de werkgever. De dienststaat bevat een bondige chronologische samenvatting van de koloniale loopbaan in Congo of in Ruanda-Urundi van het personeelslid in kwestie. Naast personalia bevat ze ook informatie over opleidingen en plaatsen waar zij/hij werkzaam was, en soms zelfs een foto van het personeelslid (en soms van haar/zijn echtgeno(o)t(e)). De meerderheid van deze dossiers werden vóór de onafhankelijkheid afgesloten, zijn bewaard en vormen vandaag een verzameling van bijna 2,5 km archiefmateriaal, bewaard bij ARA2 en verdeeld over een twaalfstal bestanden en collecties. Het is raadzaam om deze documentatie systematisch te raadplegen via de PERSAF-databank, die ook toegang geeft tot duizenden loopbaandossiers van Afrikaanse koloniale ambtenaren. Een zoekwijzer over deze series zal binnenkort worden uitgegeven door het Rijksarchief (Van Eeckenrode M., *Het archief van het Afrika-Personeel, een panopticum van het koloniale ambtenarenapparaat (1877-1962)*).

- Volledige naam: Archief van het Ministerie van Koloniën. Afrika personeel.
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2](#) - [Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Gebonden registers en individuele dossiers van ambtenaren van het koloniale bestuur. Bevat ook verschillende reeksen algemene dossiers. De zoekfunctie voor Afrika personeel geeft een gedetailleerd overzicht van de inhoud van elke reeks.
- Periode: 1877-1962.
- Omvang van het bestand: ca. 110.000 fiches en dossiers voor bijna 2,5 strekkende meter.
- Archiefvormer: Congo Vrijstaat en Ministerie van Koloniën.

1906
au 10 Mars 1906
R. 11.
N° (40)

Fils de Eloi-Joseph,
et de Marie-Thérèse, (née ~~Chicot~~)
Né le 1885
à Villers-Saint-Amand (Hainaut)
Etat-Civil ~~Célibataire~~ *Chicot le 19-9-89 à 16h*
Profession antérieure Lieutenant au 1er de Ligne *1906 1.9.89*

Connaissances :
Diplôme d'Humanités anciennes complètes
Diplôme de sténographie (2 ans). - Diplôme "Commerce et comptabilité" (2 ans)
1 année 1913-1914 à l'Institut Solvay (Commerce-Comptabilité et droit commercial -cours du dimanche).
Langues :
Qu'il parle Français
Qu'il écrit id.

Certificats :
Renseignements favorables du Ministère de la guerre.

Détails biographiques :

Milicien de la classe de 1906, incorporé au 4me Rgt de lanciers puis passé au 1er Régiment de Ligne	le 1 octobre 1906
Nommé caporal	le 1 janvier 1907
Nommé sergent	le 4 juillet 1907
En congé illimité	le 8 mai 1910
Rappelé sous les armes	le 31 juillet 1914
Nommé adjudant	le 4 août 1915
Sous-Lieutenant auxiliaire	le 18 octobre 1915
Sous-Lieutenant d'infanterie de Réserve	le 18 avril 1916
Lieutenant id. id.	le 30 juin 1917
Sous-Lieutenant au 1er de ligne (active)	le 18 avril 1916
Lieutenant <i>Suppléant</i>	le 30 juin 1917

A suivi les cours de l'Ecole Coloniale où il obtenu la cote 16,74
id. le cours de Kiswahili.

Notes physiologiques :
Certificat médical des docteurs VAN CAMPENHOUT - HERINIAUX

Nom et adresse du correspondant :
~~Mr. Marcel COUHAU (frère) Avenue des Villes, 26, Saint-Gilles.~~
Léon *(beau-frère) Ave. Henry Vieuxkamp - Bruxelles*
Dernier domicile ~~26, Avenue des Villes, 26, Saint-Gilles - Bruxelles.~~ *13 rue Henri Vieuxkamp - Bruxelles*

Voorbeeld van een dienststaat met foto van een koloniale agent en zijn echtgenote. Bestand Métropole. ARA2 - Depot Joseph Cuvelier.

- Zoekinstrument: [Databank beschikbaar op de website van het Rijksarchief](#) (verfijn de zoekopdracht door het PERSAF-project te selecteren).
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Inzage van een dossier is mogelijk na een consultatieaanvraag gericht aan het team (metis@arch.be) of aan het depot (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.
- Gedigitaliseerd? De personeelsregisters, die de dienststaten van de actieve agenten tussen 1877 en 1914 weergeven, zijn gedigitaliseerd en online beschikbaar op de website van het Rijksarchief (gebruik de [PERSAF-databank](#) om de fiches te identificeren en noteer het registratienummer en het personeelsnummer van de agent; met deze referenties kan je een account aanmaken en de [gedigitaliseerde registers](#) doorbladeren).
- Identificatie: BE AGR2 545 516, 553, 760, 832, 871, 896, 997-1000.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Archief van de Stad Brussel \(Bevolking en Burgerlijke Stand\)](#). Indien de akte jou of een familielid betreft, of je gevolmachtigd bent, dan heb je rechtstreeks toegang. Het team kan nagaan of er een akte op jouw naam bestaat en je adviseren over hoe contact op te nemen met de stad Brussel. Het is mogelijk om vrij overlijden- en huwelijksakten van meer dan 75 jaar oud in te kijken, evenals andere soorten akten van meer dan 100 jaar oud. Verzoeken moeten worden gestuurd naar de dienst Bevolking van de Stad Brussel via het adres: EtatCivil@brucity.be.
- Gedigitaliseerd? Nee, wel uittreksels op aanvraag.

Sinds 2016 bewaart de Dienst Bevolking van de Stad Brussel de akten van de Burgerlijke Stand (akten van geboorte, huwelijk, overlijden, enz.) van Europeanen die in het buitenland hebben gewoond, met inbegrip van de voormalige koloniale gebieden (Congo en Ruanda-Urundi). Het gaat om verzendingen van documenten die in Centraal-Afrika zijn opgesteld en naar België zijn verstuurd.

#3 Burgerlijke stand van Europeanen in gekoloniseerde gebieden

- Volledige naam: Burgerlijke stand van Europeanen in gekoloniseerde gebieden.
- Bewaarplaats: Dienst Bevolking van de stad Brussel.
- Type documenten: Verzending van akten van de burgerlijke stand: geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten, erkenning van buitenechtelijke kinderen van Belgen die geboren of overleden zijn in Belgisch Congo en Ruanda-Urundi.
- Periode: 1885-1962.
- Omvang van het bestand: Onbekend.
- Archiefvormer: Ministerie van Koloniën en haar rechtsopvolgers. Moederlands bestuur. Burgerlijke Stand.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van akten, zie hieronder.

#4 Nalatenschappen

- Volledige naam: Ministerie van Koloniën. Moederlandse administratie. Bestand Justitie – Nalatenschappen (ook bestand Justice – Successions of JUST-SUCC).
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele boedeldossiers.
- Periode: 1885-1960.
- Omvang van het bestand: 37 strekkende meter.
- Archiefvormer: Ministerie van Koloniën en haar rechtsopvolgers. Moederlands bestuur.

- Zoekinstrument: [Voorlopige inventaris van FOD Buitenlandse Zaken](#), het Rijksarchief werkt aan een nominatieve inventaris. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken na het indienen van een zoekvraag bij het team (metis@arch.be) of bij het depot (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.
- Gedigitaliseerd? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 867.

De individuele boedeldossiers (van de nalatenschappen) van Europeanen in de kolonie werden opgemaakt op het moment van overlijden, althans wanneer de rechthebbenden niet ter plaatse aanwezig waren om de zaken van de overledene te regelen. De koloniale administratie nam dan hun plaats in. De administratie identificeert de erfgenamen, regelt de schulden, stelt een inventaris van de goederen op en zorgt voor de verkoop of verzending ervan naar Europa. De dossiers getuigen van de vele contacten tussen het Afrika-bestuur en het Ministerie van Koloniën in Brussel, maar ook met de verschillende diplomatieke vertegenwoordigingen in geval van de overdracht van de nalatenschap van een buitenlander. Deze dossiers mogen niet worden verward met de aangiften van nalatenschap die de erfgenamen nadien bij het Ministerie van Financiën in België moesten indienen en die uitsluitend voor fiscale doeleinden werden opgesteld. Daarnaast bevatten deze dossiers diverse administratieve documenten gerelateerd aan de nalatenschap: briefwisseling, inventarissen, notariële akten, zoals testamenten of kopieën van gerechtelijke

uitspraken. Het is ook mogelijk dat er verslagen in verband met de omstandigheden van het overlijden in het dossier werden opgenomen, en soms ook officiële documenten zoals paspoorten of identiteitsbewijzen. Deze dossiers kunnen over een Europese familielid handelen. De documenten die van administratieve aard zijn kunnen cruciale informatie aan het licht brengen over de betrokken persoon, maar soms ook over andere familieleden, of mensen uit de entourage van de overleden persoon. Deze dossiers variëren sterk in inhoud en omvang. De dossiers met betrekking tot nalatenschappen van personen met “inheems” statuut, worden momenteel geïdentificeerd..

#5 Immigratiedienst

- Volledige naam: Ministerie van Koloniën in Brussel. Immigratiedienst.
- Bewaarplaats: [FOD Buitenlandse Zaken](#).
- Type documenten: Individuele boedel-dossiers en algemene dossiers.
- Periode: ca. 1920-1962.
- Archiefvormer: Omvang van het bestand: ongeveer 200.000 individuele dossiers (140 strekkende meter).
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [FOD Buitenlandse Zaken](#). De documenten kunnen op verzoek worden geraadpleegd bij de archiefdienst van de FOD Buitenlandse Zaken (info.archives@diplomabel.fed.be). Het team kan controles in de dossiers uitvoeren. Voor de raadpleging, moet je een [onderzoeksverklaring](#) ondertekenen.
- Gedigitaliseerd? Nee.

De toegang tot de gebieden onder Belgisch bestuur werd geregeld door het Ministerie van Koloniën in Brussel via

de immigratiedienst. Voor iedere reis moest een visum worden aangevraagd, ook door Belgische burgers en ongeacht de reden van het verblijf.

De archieven van de immigratiedienst bieden een overzicht van de personen die tussen 1920 en 1962 met een Europese status naar Congo en Ruanda-Urundi zijn gereisd. Elke Europese burger – mannen, vrouwen en kinderen, ambtenaren, bedrijfsmedewerkers, missionarissen of kolonisten – moest op de formulieren van de immigratiedienst biografische gegevens vermelden, de redenen voor de reis naar Afrika, een pasfoto toevoegen en, indien van toepassing, attesten van de werkgever, garantiebrieven van personen die reeds ter plaatse gevestigd waren, bewijs van de haalbaarheid van het professionele project, enz. indienen. Voor elk nieuw verblijf in de kolonie moest de visumaanvraag opnieuw worden ingediend.

De dossiers zijn onderverdeeld in drie afzonderlijke reeksen, die toegankelijk zijn via twee naamregisters die reeds naar ARA2 zijn overgebracht. De eerste en derde reeks hebben betrekking tot aanvragen van Belgische burgers. De tweede reeks omvat de overige visumaanvragen, die eerst bij de Belgische diplomatieke diensten werden ingediend en vervolgens door het Ministerie van Koloniën werden behandeld.

#6 Office de Colonisation (Colonat)

- Volledige naam: Ministerie van Koloniën in Brussel. Office de Colonisation. Individuele dossiers (ook “Colonat bestand”).

- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers van kolonisten.
- Periode: ca. 1930-1962.
- Omvang van het bestand: ca. 9.000 individuele dossiers.
- Archiefvormer: Ministerie van Koloniën en haar rechtsopvolgers. Office de colonisation.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en contactpersoon: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken na het indienen van een zoekvraag bij het team (metis@arch.be) of bij het depot (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.
- Gedigitaliseerd? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 887.

Er bestaat geen bestand dat vergelijkbaar is met dat van de Afrika-personeelsdienst (Service du personnel d'Afrique, SPA) voor kolonisten, met andere woorden zelfstandigen (zoals plantage-eigenaars, hoteliers en handelaars), die zich tijdelijk of definitief in de gekoloniseerde gebieden vestigden. Geen enkele administratie heeft systematisch dossiers voor deze kolonisten aangelegd, met uitzondering van de stagiair-kolonisten en de studenten van de landbouwscholen die onder de Afrika-personeelsdienst vielen. Wel bestaan er individuele dossiers, voornamelijk financieringsdossiers (opgesteld door kredietmaatschappijen of door de koloniale administratie) en pensioendossiers. De individuele dossiers van het “Office de Colonisation” maken het mogelijk het parcours van bepaalde kolonisten te reconstrueren.

Hoewel Congo door de Belgische koloniale autoriteiten nooit werd bedoeld als een

vestigingskolonie, richtte het Ministerie van Koloniën vanaf de jaren 1930 de Kredietmaatschappij voor de Kolonisten op om het vertrek naar Afrika te bevorderen van kolonisten op eigen initiatief. Deze dossiers bevatten de vragenlijsten die door de aanvragers bij de Kredietmaatschappij voor de Kolonisten werden ingevuld in de hoop kortingen te verkrijgen op de scheep- of vliegtickets van Sabena, of andere vormen van financiële steun. In dit kader verstrekken de aanvragers en kandidaat-kolonisten informatie over hun professionele plannen in Afrika. Ze bevatten ook informatie over de familie van de kandidaat-kolonisten.

#7 “Classement Provisoire” (Ministerie van Koloniën)

- Volledige naam: Collectie “Classement Provisoire” (CP; Voorlopig Klasement).
- Bewaarplaats: Deze collectie wordt momenteel overgebracht van de [FOD Buitenlandse Zaken](#) naar het [Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele en algemene dossiers.
- Periode: 1884-1976 (voor de collectie in haar totaliteit); jaren 1930 tot 1970 (voor de dossiers met betrekking tot de metissen).
- Omvang van het bestand: ca. 430 strekkende meter (voor de collectie in haar totaliteit). De dossiers die verband houden met metissen: ca 10 dozen met volkstellingen, lijsten, brieven, algemene dossiers en een 200-tal individuele dossiers.
- Archiefvormer: Ministerie van Koloniën en diens rechtsopvolgers.
- Zoekinstrument: Voorlopige lijst van dossiers opgesteld door de [FOD Buitenlandse Zaken](#) voor het geheel van de collectie (beknopte beschrijving zonder nominatieve lijst), verkrijgbaar op aanvraag.

- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Je kan je eigen dossier raadplegen, na een zoekvraag per mail gericht aan metis@arch.be. Het raadplegen van het individuele dossier van een (potentieel) levende derde persoon is onderworpen aan haar/zijn schriftelijke toestemming of aan een verzoek op basis van de wet van 21 maart 2023.
- Gedigitaliseerd? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 942.

De collectie “Classement provisoire” (CP) (Voorlopig Klasement) is, zoals de naam aangeeft, zeer heterogeen. Het betreft een amalgaam van dossiers opgesteld door verschillende diensten van het Ministerie van Koloniën en zijn rechtsopvolgers, en die nog moeten worden geïdentificeerd en geïnventariseerd. Op een onbekende datum zijn deze dossiers genummerd en tot een collectie samengevoegd. De meest uiteenlopende onderwerpen komen aan bod, net als de vele diensten die deel uitmaakten van het Ministerie van Koloniën: van onderwijs tot transport, maar ook volksgezondheid, missies, vakbonden, universiteiten enz. Deze collectie bevat documenten die betrekking hebben op de volledige koloniale periode, en zelfs de periode na de onafhankelijkheid. Binnen de dossiers die al zijn overgebracht naar het Rijksarchief 2 – Depot Joseph Cuvelier, bevinden zich een tiental dozen met archiefstukken over metissen. Deze documenten dateren uit de periode van de jaren 1930 tot de jaren 1970. Men vindt er voornamelijk algemene dossiers die handelen over het “metissenvraagstuk” en de manier waarop dat werd opgevolgd door het bestuur in de metropool, maar ook dossiers over adoptie, voogdij, metissenorganisaties in Afrika, de financiering van

CARLON
-
DOSSIER

III
MINISTÈRE DES COLONIES

S.O.M.
7a Objet : *Problèmes Sociaux*
Les Mulâtres

N° D'ORDRE DES PIÈCES	PROVENANT DE OU ADRESSEES A	DATES ET NUMÉROS DES PIÈCES		RÉSUMÉ
		ENTRÉES	SORTIES	
1	Liste des Mulâtres au Congo en 1932.			
2	<i>Documentation</i>			
3	<i>Divers</i>			
4	<i>Oeuvre de la Protection des Mulâtres</i>			
5	<i>Association des Mulâtres à Léopoldville</i>			
<i>Voir suite au</i> <i>2e dossier n° 7^{ch}</i>				

Omslag van het dossier "Problèmes sociaux: les mulâtres".
ARA2 - Depot Joseph Cuvelier.

bepaalde verenigingen, enz. Daarnaast bevat de collectie ook volkstellingen van de “metissenpopulatie”, die in 1932, 1947 en 1956 werden uitgevoerd op vraag van het koloniale bestuur, met inbegrip van diverse nominatieve lijsten van metissen. Ook bevinden zich in de collectie ongeveer 200 individuele dossiers die handelen over de aankomst van metissen (voornamelijk tijdens de jaren 1950-1960, maar sommige dossiers zijn ouder) en hun verblijf op het Belgische grondgebied, waarvan het Ministerie van Koloniën of haar rechtsopvolger, het Ministerie van Afrikaanse Zaken, op de hoogte werd gesteld. De dossiers handelen zowel over metissen die geboren zijn in België, als over metissen die geboren zijn in de (voormalige) kolonies. De inhoud van de dossiers, die doorgaans eerder summier is, is bovendien zeer gevarieerd en bevat in het algemeen briefwisseling over concrete administratieve vraagstukken waarvoor een ambtenaar werd geconsulteerd.

#8 Gouvernement-generaal van Leopoldstad

- Volledige naam: Archieven van het Gouvernement-generaal van Leopoldstad.
- Bewaarplaats: Deze collectie wordt momenteel overgebracht van de [FOD Buitenlandse Zaken](#) naar het [Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers en uiteenlopende algemene dossiers.
- Periode: 1882-1960.
- Omvang van het bestand: ca. 4,5 strekkende kilometer, oftewel ca 72.000 dozen, waaronder een aantal met betrekking tot de metissen.
- Archiefvormer: Ministerie van Koloniën en haar rechtsopvolgers. Bestuur Afrika.

- Zoekinstrument: Lijst van dossiers met beschrijvingen beschikbaar in de leeszaal van de FOD Buitenlandse Zaken.
- Toegang en consultatiemogelijkheden: een grote meerderheid van de ongeveer 4,5 strekkende kilometer aan archieven werd overgebracht naar het [Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Om de dossiers te kunnen raadplegen, moet een verzoek worden ingediend bij het team (metis@arch.be) of bij het Rijksarchief 2 (agr_ar_2@arch.be). Voor raadpleging van de dossiers moet een onderzoeksverklaring worden ondertekend.
- Gedigitaliseerd? Nee.

Het geheel aan documenten dat gegroepeerd werd onder de noemer “GG” (Gouvernement-generaal) betreft een enorme verzameling aan bestanden en reeksen die geproduceerd werden door verschillende administraties en diensten van het Gouvernement-generaal, m.a.w. het koloniaal bestuur in Afrika. Het omvat bijzonder gevarieerde en uitgebreide thema's, gebieden en periodes. De archieven werden op centraal niveau gevormd (in de opeenvolgende hoofdsteden Vivi, Boma en vervolgens Leopoldstad) en op lokaal niveau in de verschillende gewesten, districten en provincies van Congo Vrijstaat (1885-1908) en nadien Belgisch Congo (1908-1960). Men vindt (soms zelfs in eenzelfde doos) dossiers die uiteenlopende materies behandelen, zoals landbouw, arbeid, burgerlijke stand, openbare orde, sociale bijstand, financiën, openbare werken, medische dienstverlening, religieuze missies, tribunalen, enz. De dossiers werden niet gecategoriseerd of georganiseerd volgens een bepaalde orde. Deze 4,5 strekkende kilometer aan archiefmateriaal werd overgebracht naar België op het moment van de Congolese onafhankelijkheid (zie “[Verplaatste](#)”).

Tutelle 56

Dossier :

Tutelle des
Mulâtres

archieven"). Een aanzienlijk deel van de archieven die het koloniale bestuur in Afrika produceerde bleef echter ter plaatse. Bepaalde gebieden, periodes en besturen zijn bijgevolg weinig of niet vertegenwoordigd in de "collectie GG". De archiefdienst van FOD Buitenlandse Zaken heeft een voorlopige lijst aangelegd met beknopte beschrijvingen van de dossiers en de verschillende thema's die erin aan bod komen.

Het team heeft ongeveer 300 dossiers geïdentificeerd die rechtstreeks betrekking hebben op metissen. Het gaat zowel om algemene als individuele dossiers van uiteenlopende aard, opgesteld door verschillende administraties. Binnen deze collectie verdienen vooral de dossiers van de toelatingscommissies in Europese scholen in Afrika en van de voogdijcommissies bijzondere aandacht. De toelatingscommissies beoordeelden of metissenkinderen mochten worden toegelaten tot Europese scholen. De voogdijcommissies waren verantwoordelijk voor de onder voogdijstelling door de Staat van metissenkinderen en "inheemse" kinderen.

#9 Comité National du Kivu (CNKI)

- Volledige naam: Bestand van het Comité National du Kivu (CNKI).
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: 1929-1960.
- Omvang van het bestand: 600 dossiers – 4 strekkende meter.
- Archiefvormer: Comité National du Kivu.
- Zoekinstrument: [Inventaris van het archief van de Comité national du Kivu](#) door Sigrid Dehaeck.

- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken na het indienen van een zoekvraag bij het team (metis@arch.be) of bij het depot (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.
- Gedigitaliseerd ? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 457.

Het Comité National du Kivu (Kivu Nationaal Comité) is een vereniging van koloniaal publiek recht, opgericht bij decreet op 13 januari 1928 als van een regionale ontwikkelingsmaatschappij.

Deze maatschappij, die haar aankopen tot 2011 voortzette, beheert een domein van 800.000 hectare in de regio Kivu en heeft als doel de economie van de provincie te stimuleren via landbouw, bosbouw en mijnbouw. Veel kolonisten die in de regio hebben gewoond, deden een beroep op dit Nationaal Comité om een huurovereenkomst voor grond(en) te verkrijgen om er landbouw-, bosbouw- of mijnbouwactiviteiten uit te oefenen.

#10 Société de Crédit au colonat et à l'Industrie

- Volledige naam: Archieven van de Société de Crédit aux Classes moyennes et à l'industrie (Kredietmaatschappij voor de Kolonisten en de Nijverheid) en van de Société de Crédit au Colonat (Kredietmaatschappij voor kolonisten). Individuele dossiers van kredietaanvragers (SCCM).
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers van kredietaanvragers.
- Periode: 1946-1969.

DOSSIER N° 429/2707

SOCIÉTÉ DE CRÉDIT AU COLONAT ET A L'INDUSTRIE

Demande de crédit

(200.000 f)

de

Monsieur *Pierre*

Numéro d'ordre des pièces	PROVENANT DE OU ADRESSEES A	Numéro de la lettre	Date de la lettre	INDICATEUR			RÉSUMÉ DE LA LETTRE
				E. ou S.	N°	DATE	
1	Extrait du Rapport de l'Indice de 21.8.57						
2	de A.G.R.	3413	15.2.58	C	415	18.2.58	
3	de A.G.A.R.R.	3613	4.2.58	E	-	-	
4	de A.G.A.R.R.	4637	13.5.58	E	-	-	
5	Reçu		5.3.58	E	-	-	
6	de A.G.A.R.R.	4918	13.5.58	E	-	-	
7	Convention de 28.5.58						
8	de J.R.A.G.	783	14.7.59	C	-	-	

Omslag van een aanvraagdossier. ARA2 - Depot Joseph Cuvelier.

- Omvang van het bestand: ca. 21 strekkende meter, oftewel 1450 individuele dossiers.
- Archiefvormer: Kredietmaatschappij voor de Kolonisten en de Nijverheid (1947-1960), nadien Maatschappij voor Krediet aan de Middenstand en aan de Nijverheid.
- Zoekinstrument: [Inventaris van het Rijksarchief](#) door Luis Angel Bernardo y Garcia.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken na het indienen van een zoekvraag bij het team (metis@arch.be) of bij het Rijksarchief 2 (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.
- Gedigitaliseerd ? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 326.

De Kredietmaatschappij voor de Kolonisten en de Nijverheid is een vereniging van koloniaal publiek recht, opgericht in 1947 om kolonisten-ondernemers te subsidiëren. De overgrote meerderheid van deze dossiers betreft bedrijven in de provincies Leopoldville, Kivu en Katanga. De meest vertegenwoordigde sectoren zijn landbouw, veeteelt en industrie. Deze dossiers verschaffen inzicht in de activiteiten van onafhankelijke kolonisten.

II.3.2 Archieven van andere besturen

#11 Pensioendienst (PTIC)

- Volledige naam: Bestand Ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel. Pensioendienst voor Zelfstandige Arbeiders van Congo. Individuele dossiers (PTIC).
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: 1964-1990.
- Omvang van het bestand: ongeveer 7000 individuele dossiers.
- Archiefvormer: Ministerie van Buitenlandse zaken.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken na het indienen van een zoekvraag bij het team (metis@arch.be) of bij het Rijksarchief 2 (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.
- Gedigitaliseerd? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 884.

Het bestand bevat de dossiers van de Pensioendienst voor zelfstandigen. Deze dienst had als taak bewijs te leveren dat bepaalde personen, zowel Belgen als andere Europese nationaliteiten, daadwerkelijk in Afrika verbleven hadden als zelfstandige werknemers tijdens de koloniale periode. Wanneer deze attesten aan de betrokken personen werden overhandigd, konden zij zich richten tot de sociale zekerheids- en sociale verzekeringsinstellingen. De meerderheid van deze dossiers bestaat in werkelijkheid uit documenten die rechtstreeks uit het bestand van het Colonat-archief zijn gehaald.

Foto's in een shadedossier [ca. 1955]. ARA2 - Depot Joseph Cuvelier.

#12 Zaïrianisatie

- Volledige naam: Zaïrianisation.
- Bewaarplaats: FOD Buitenlandse Zaken.
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: 1976 tot de jaren 1990.
- Omvang van het bestand: meer dan 4000 dossiers.
- Archiefvormer: Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [FOD Buitenlandse Zaken](#). De documenten kunnen op aanvraag worden geraadpleegd bij de archiefdienst van de FOD Buitenlandse Zaken (info.archives@diplobel.fed.be). Het team kan nakijken of er een dossier bestaat. De raadpleging is onderworpen aan de ondertekening van een [onderzoeksverklaring](#).
- Gedigitaliseerd ? Nee.

Dit archiefbestand bestaat uit de dossiers van schadeloosstellingen voor genationaliseerde goederen als gevolg van het zaïrianisatiebeleid van Mobutu. Net zoals de dossiers van de Schadevergoedingen in Congo geven ze een overzicht van de activiteiten, professionele en privébezittingen van personen en bedrijven van Belgische en Europese oorsprong. Veel dossiers betreffen personen en bedrijven die al actief waren vóór de onafhankelijkheid van 1960.

#13 Commissie voor schadevergoedingen in Congo

- Volledige naam: Archieven van het Ministerie van Openbare Werken. Dienst wederopbouw. Commissie voor schadeloosstellingen in Congo.
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers.

- Periode: 1960-1990.
- Omvang van het bestand: 159.8 strekkende meter.
- Archiefvormer: Ministerie van Openbare werken. Moederlands bestuur.
- Zoekinstrument: [Niet nominatieve inventaris](#) door François Antoine. [Inventaris](#) van de algemene dossiers van de Commissie door Lilian Eyletters.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken na het indienen van een zoekvraag bij het team (metis@arch.be) of bij het Rijksarchief 2 (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.
- Gedigitaliseerd ? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 321-322 et 885.

Rond de Congolese onafhankelijkheid, en dan vooral in de nasleep van de Congo-crisis (1960-1965), leden een aanzienlijk aantal Belgen die in de voormalige kolonie verbleven schade aan private eigendommen. In 1965 werd het "Fonds belgo-congolais d'Amortissement et de Gestion" opgericht, een samenwerking tussen België en de Democratische Republiek Congo. Een "Commissie voor schadevergoedingen in Congo" werd belast met het onderzoeken en eventueel vergoeden van de geleden schade. In deze dossiers vinden we info over de materiële bezittingen van kolonials aan de vooravond van de onafhankelijkheid, foto's die de eigendom van onroerende goederen aantonen, of foto's die zijn genomen in het kader van de "AGRI" missie, waarbij 14 agenten van een extern bedrijf belast waren met de beoordeling ter plaatse van de schade aan onroerende goederen. Ten slotte bevat dit

Originele fichebakken van de Vreemdelingenpolitie, elke fiche verwijst naar een individueel dossier.
Algemeen Rijksarchief 1.

bestand de verslagen van repatrianten/voormalige kolonials over hun leven in de kolonie op het moment van de onafhankelijkheid, alsook over hun terugkeer naar België. Kortom, deze archieven vormen een momentopname van de materiële bezittingen en het leven van de kolonials ten tijde van het onafhankelijkheidsconflict.

#14 Vreemdelingenpolitie - Individuele dossiers

- Volledige naam: Archief van het Ministerie van Justitie. Dienst Openbare Veiligheid. Vreemdelingenpolitie. Individuele Dossiers.
- Bewaarplaats:
 - [Algemeen Rijksarchief 1](#): Voor de dossiers tot nummer 2.832.000 (dit zijn de dossiers die geopend werden tot en met december 1959).
 - [FOD Binnenlandse Zaken- Dienst Vreemdelingenzaken](#): Voor de dossiers vanaf nummer 2.832.000 (dit zijn de dossiers die geopend zijn vanaf 1960).
- Type documenten: Individuele dossiers van buitenlanders, waaronder de metissen die verplaatst werden naar België.
- Periode: 1839-heden.
- Omvang van het bestand:
 - [Algemeen Rijksarchief 1](#): ca. 2,4 miljoen individuele dossiers, hetzij 7 strekkende km archiefmateriaal.
 - [FOD Binnenlandse Zaken - Dienst Vreemdelingenzaken](#): ca 2,5 miljoen individuele dossiers, hetzij 10 strekkende km aan archiefmateriaal (plus ca. 4 miljoen individuele dossiers die enkel digitaal werden aangelegd).
- Archiefvormer: Ministerie van Justitie. Dienst Openbare Veiligheid. Vreemdelingenpolitie.
- Zoekinstrument: Alfabetische naamlijsten en dossiernummers online raadpleegbaar ([dossiers geopend na 1890](#), [dossiers geopend na 1912](#), [dossiers geopend tussen](#)

[1913 en 1930](#), [dossiers geopend tussen 1931 en 1943](#)), zoekwijzer ([gratis te downloaden](#) op de site van het Algemeen Rijksarchief), [webpagina](#) op de site van het Algemeen Rijksarchief en een [video](#) waarin deze bron wordt voorgesteld.

- Toegang en consultatievoorwaarden: Het onderzoeksteam kan nagaan of er een dossier op jouw naam (of op naam van de betrokken persoon) werd aangelegd en je het referentienummer en de plaats van bewaring meedelen.
 - **Dossiers aangelegd tot en met december 1959** kunnen geraadpleegd worden in de leeszaal van het [Algemeen Rijksarchief 1](#), nadat je een verzoek hebt ingediend en een onderzoeksverklaring ondertekent. Dossiers die meer dan 100 jaar geleden werden aangelegd (+/- tot aan dossier nr. 1.200.000) zijn vrij te raadplegen in de leeszaal. De raadpleging van dossiers van minder dan 100 jaar oud is mogelijk onder bepaalde voorwaarden. Richt je vraag hierover aan het volgende adres: algemeen.rijksarchief@arch.be
 - **Dossiers aangelegd na 1959** zijn raadpleegbaar na indiening van een gemotiveerde aanvraag bij de bevoegde ambtenaar van de FOD Binnenlandse Zaken. Hier vind je de [instructies](#) verstrekt door Dienst Vreemdelingenzaken voor het indienen van deze aanvraag. Indien de aanvraag wordt aanvaard, wordt een gedigitaliseerde versie bezorgd aan de persoon die de aanvraag heeft ingediend.
- Gedigitaliseerd? Neen, maar de FOD Binnenlandse Zaken voorziet een gedigitaliseerd exemplaar van het dossier.
- Identificatie: BE AGR1 510 1534-1539, 1645, 2252-2253, 2571.

De Vreemdelingenpolitie (Dienst Vreemdelingenzaken sinds 1977) maakte een individueel dossier op voor elke persoon met een buitenlandse nationaliteit (met inbegrip van "koloniale onderdanen") die

het Belgische grondgebied betrad. In totaal werden vanaf 1839 tot op heden 9 miljoen dossiers (zowel op papier als digitaal) aangelegd. Deze dossiers variëren in omvang en inhoud, en bevatten soms slechts enkele documenten. Ze kunnen echter wel nuttige informatie bevatten over de wijze waarop mensen in België arriveerden, over de officiële documenten die ze bij zich hadden, over personen of instellingen die hen ontvingen, enz. Veel metissen kwamen in België aan met het statuut van vreemdeling, soms zelfs wanneer ze wel degelijk de Belgische nationaliteit bezaten. Voor de meeste metissen werd dus een dossier opgesteld wanneer zij in België aankwamen. Wanneer een metis nadien het Belgisch grondgebied verliet, bevat het dossier normaal gezien eveneens informatie hierover. Een vreemdelingendossier werd doorgaans afgesloten wanneer de betrokken persoon de Belgische nationaliteit verwierf. Bovendien kunnen deze dossiers ook informatie verschaffen over een familielid dat geen Belgische nationaliteit heeft, maar wel in België is geweest of er heeft gewoond.

De dossiers die door de Vreemdelingenpolitie werden opgemaakt, liggen in bewaring bij twee verschillende instellingen. Ze worden stapsgewijs overgedragen van Dienst Vreemdelingenzaken (FOD Binnenlandse Zaken), als zijnde de rechtsopvolger van de Vreemdelingenpolitie, aan het Algemeen Rijksarchief (ARA). Momenteel beschikt het ARA over de dossiers tot aan nummer 2.832.000, wat ongeveer overeenkomt met de dossiers die werden aangelegd door de Vreemdelingenpolitie tot en met december 1959. De dossiers die werden aangelegd vanaf 1 januari 1960 werden nog niet overgedragen en liggen op dit moment nog in bewaring bij de FOD Binnenlandse Zaken. Daarnaast beschikt

ARA1 over algemene dossiers die werden aangelegd door de Vreemdelingenpolitie, waarvan enkele met betrekking tot de metissen (lijsten, briefwisseling met verenigingen en plaatsingsorganisaties die metissen naar België brachten,...).

#15, 16 en 17 Persoonlijke militaire dossiers

De dossiers van de personeelsleden van het Belgisch Leger en mannen die militaire dienst hebben vervuld en die na 1888/1890 zijn geboren, zijn bewaard bij [Defensie in Evere](#), bij het [Rijksarchief 1](#) (ARA 1), of bij het [Legermuseum](#). Ze bieden informatie over soldaten (inclusief dienstplichtigen) en onderofficieren die in het Belgisch leger hebben gediend, inclusief zij die verbleven hebben op de gebieden van de voormalige Belgische koloniën. De signalementsfiches in deze dossiers verschaffen vaak waardevolle biografische gegevens evenals een fysieke beschrijving van de persoon. De dossiers van de officieren die na 1890 zijn geboren, zijn nog in overdracht van Defensie naar het Rijksarchief 1, wat verklaart waarom er twee verschillende bewaarplaatsen bestaan voor hetzelfde bestand. Je vindt een duidelijke toelichting bij deze dossiers in het volgende artikel: [Duizenden stamboekdossiers van officieren die in de 20ste eeuw dienden in het Belgisch leger raadpleegbaar in het Algemeen Rijksarchief](#).

Deze bestanden, samengesteld door het Ministerie van Defensie, bevatten de loopbaandossiers van officieren en soldaten van de Force Publique niet, die onder het Ministerie van Koloniën vielen. De dossiers van de Europeanen die bij de Force Publique in dienst waren, bevinden zich in het

archief van het Afrika-personeel (bestand #2), terwijl de dossiers van de Afrikaanse soldaten worden bewaard bij het Nationaal Archiefinstituut (INACO) in Kinshasa.

#15 Officieren geboren vóór 1900 en onderofficieren en soldaten geboren tussen 1845 en 1888

- Volledige naam: Dossiers van alle officieren geboren vóór 1900 en van de onderofficieren en soldaten geboren tussen 1845 en 1888.
- Bewaarplaats: Koninklijk Legermuseum. [Documentatiecentrum van het Belgisch Leger](#).
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: 1830-1955.
- Omvang van het bestand: Onbekend.
- Archiefvormer: Ministerie van Defensie.
- Zoekinstrument: Online [Databank](#).
- Toegang en consultatievoorwaarden: De individuele dossiers kunnen geraadpleegd worden op afspraak in het documentatiecentrum. Inschrijving dient te gebeuren via e-mail naar booking.cdcc@warheritage.be, het volledig ingevulde formulier voor documentaanvragen (te vinden op de website).
- Gedigitaliseerd ? Nee.

#16 Officieren geboren na 1890

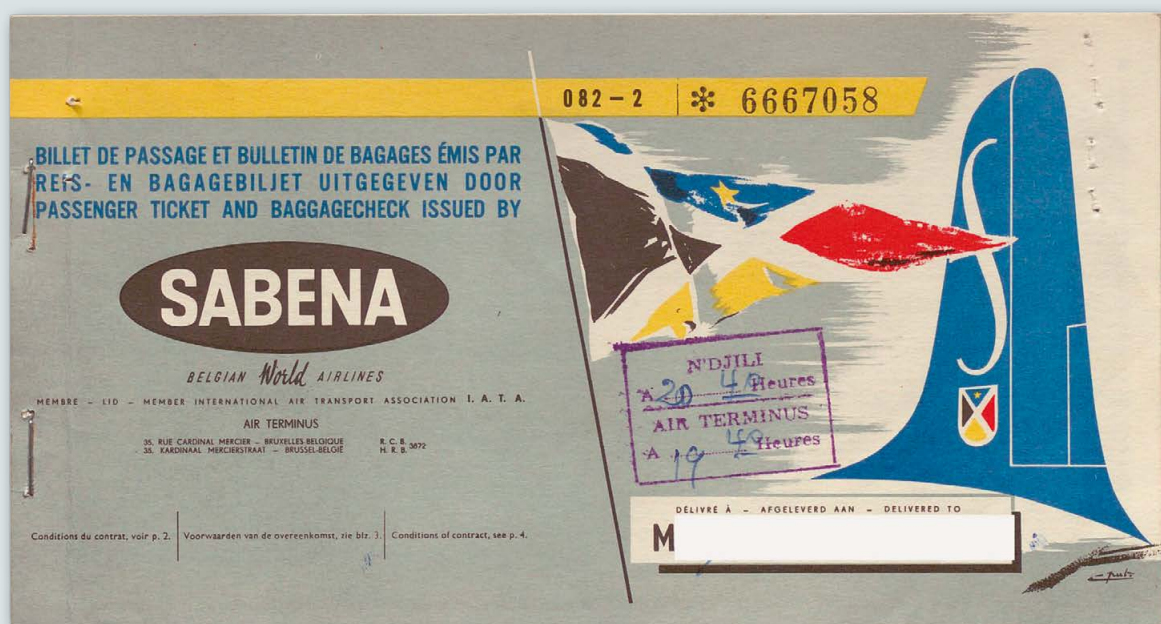
- Volledige naam: Ministerie van Defensie. Centraal Register van de Stamboeken. Stamboekdossiers van de officieren.
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 1 \(ARA 1\)](#).
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: 1900-1990.
- Omvang van het bestand: 180 strekkende meter.
- Archiefvormer: Ministerie van Defensie.
- Zoekinstrument: De [alfabetische fiches van de Dienst van het Stamboek](#) houden meer dan 2 miljoen steekkaarten in. Er is een di-

gitale toegang op dit bestand in [alle lees-zalen van het Rijksarchief](#).

- Toegang en consultatievoorwaarden: Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken.
- Gedigitaliseerd ? Nee.
- Identificatie: BE AGR1 510 2622, 2683, 2690-2693, 2696-2697.

#17 Soldaten en onderofficieren geboren na 1890

- Volledige naam: Ministerie van Defensie. Dossiers van soldaten en onderofficieren geboren na 1890.
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#) voor de oudste dossiers (militairen geboren vóór 1930) en [het Kwartier Koningin Elisabeth in Evere](#) voor de militairen geboren na 1930.
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: Sinds 1906.
- Omvang van het bestand: Onbekend.
- Archiefvormer: Ministerie van Defensie.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: Voor de dossiers van onderofficieren en soldaten die geboren zijn tussen 1888/1889 en 1930, evenals voor de dossiers die vóór 1946 zijn opgesteld voor onderofficieren en soldaten geboren na 1930, kan de aanvraag worden ingediend bij het team (metis@arch.be) of bij het Algemeen Rijksarchief 2 (agr_ar_2@arch.be). Voor de dossiers die na 1946 zijn opgesteld en betrekking hebben op onderofficieren en soldaten geboren na 1930, moet het verzoek tot raadpleging worden gericht aan het archief van Defensie: info.ca@mil.be.
- Gedigitaliseerd ? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 925.

Vliegtuigticket van een metis, verplaatsing naar België [1961].
ARA2 - Dépôt Joseph Cuvelier.

#18 Belgische ambassade in Kinshasa

- Volledige naam: Belgische ambassade in Kinshasa. Individuele dossiers (ook Kinshasa-bestand).
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers van personen die na 1960 in Congo aanwezig waren.
- Periode: 1945 - c.a 2000.
- Omvang van het bestand: 53 strekkende meter.
- Archiefvormer: Belgische diplomatieke vertegenwoordiging in Kinshasa.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: Het team kan controles uitvoeren in de dossiers. De aanvraag kan worden ingediend bij het team (metis@arch.be) of bij het ARA2-archief (agr_ar_2@arch.be); het raadplegen van een individueel dossier van een (mogelijk) levende derde persoon is onderworpen aan zijn schriftelijke toestemming of aan een verzoek om afwijking op basis van de wet van 21 maart 2023.
- Gedigitaliseerd? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 560.

plaatst. Bevat ook algemene dossiers met briefwisseling, stukken over het beheer van de organisatie en de behandeling van juridische en praktische vragen over de (ver)plaatsing van metissen.

- Periode: 1932-1988.
- Omvang van het bestand: 983 individuele dossiers en 93 algemene dossiers.
- Archiefvormer: De vzw "Association pour la Promotion/Protection des Mulâtres"; de vzw "Les Amis de l'APPM".
- Zoekinstrument: [Inventaris gepubliceerd door het Rijksarchief](#), opgesteld door Delphine Lauwers, Jeanne Garcia en Lilian Eyletters.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#) Iemand kan haar/zijn eigen dossier inkijken, na aanvraag op het mailadres metis@arch.be. Het raadplegen van het individueel dossier van een (potentieel) levende derde persoon is onderworpen aan haar/zijn schriftelijke toestemming of aan een verzoek op basis van de wet van 21 maart 2023.
- Gedigitaliseerd? Ja (de individuele dossiers werden gedigitaliseerd door het AfricaMuseum).
- Identificatie: BE AGR2 545 755.

De Association pour la Protection des Mulâtres (APPM) werd, aanvankelijk onder de naam "Oeuvre pour la protection des mulâtres" in 1931 opgericht te Brussel door Minister van Koloniën Paul Crockaert en Jeanne Van der Kerken-Sarolea. In 1964 nam de vereniging de naam "Association pour la Promotion des Mulâtres" aan. Eveneens in 1964 werd een tweede vzw opgericht: "Les Amis de l'APPM", waarvan het doel was bestanden te verzamelen om het gebrek aan financiële middelen ten gevolge van de vermindering van staatssubsidies te compenseren. De APPM was voornamelijk actief tussen 1932 en 1971, maar

II.4. Private archieven

#19 Association pour la Protection / Promotion des Mulâtres

- Volledige naam: Archief van de vzw "Association pour la Protection des Mulâtres" (naam vanaf 1964: "Association pour la Promotion des Mulâtres") en de archieven van de vzw "Les Amis de l'APPM".
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers van metissen die buiten Afrika werden ver-

werd pas definitief ontbonden in 1988. De vereniging had een filantropisch karakter en stelde zich aanvankelijk als doel om jonge metissen in België en Belgisch Afrika te ondersteunen. Ze bood occasioneel ook financiële steun aan volwassen metissen die daar nood aan hadden. Vanaf de jaren 1950-1960 was de vereniging voornamelijk verantwoordelijk om juridische, financiële en sociale bijstand te verlenen tijdens de transfers, plaatsingen en adopties van metissen in België, en produceerde tijdens dit proces meer dan duizend individuele dossiers. Het merendeel van deze dossiers dateert uit de jaren 1950 tot 1970, maar het bestand bevat ook enkele dossiers uit de jaren 1930. Ook hier variëren de dossiers sterk in inhoud en omvang. In het algemeen bevatten de dossiers stukken over financiële tegemoetkoming, en over het opvolgen van metissen in hun verschillende families of opvanginstellingen. Soms bevatten ze stukken over contacten met Afrikaanse familieleden. De archieven van de APPM bevatten ook een honderdtal algemene dossiers die handelen over juridische en principiële vragen (statuut, adoptie, plaatsing), en het verloop van de activiteiten van de APPM. In deze algemene dossiers vindt men soms documenten die andere metissen vermelden, met name in briefwisseling over adoptie en voogdij.

#20 Ruandafonds

- Volledige naam: Archief van het Ruandafonds, initiatief van de vereniging Christelijke Middenstands- en Burgervrouwen (CMBV - nu Markant vzw).

- Bewaarplaats: Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving ([KADOC](#)).
- Type documenten: Individuele dossiers, fiches, algemene dossiers.
- Periode: Jaren 1950-1970.
- Omvang van het bestand: 5 archiefdozen, die voornamelijk algemene correspondentie bevatten naast ca. 90 individuele dossiers.
- Archiefvormer: Christelijke Middenstands- en Burgervrouwen (CMBV), nu Markant vzw.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: Het archief van het Ruandafonds raadplegen kan enkel na toestemming van vzw Markant, rechtsopvolger van CMBV, die de archieven heeft gevormd. Het onderzoeksteam kan nagaan of er een dossier bestaat op jouw naam of van de persoon waarnaar je op zoek bent. Een raadplegingsverzoek indienen kan via het mailadres leeszaal.kadoc@kuleuven.be
- Gedigitaliseerd? Nee.

Het Ruandafonds werd opgericht in 1958 en ontstond in de schoot van de Katholieke middenveldbeweging Christelijke Middenstands- en Burgervrouwen (CMBV - nu Markant vzw). Initieel richtte het Ruandafonds zich op het verstrekken van studiebeurzen aan jonge Rwandese vrouwen. Na een bezoek van de aalmoezenier van het Ruandafonds - de Franciscaanse pater René (priesternaam: Eugène) Delooz - aan het Instituut van Save in 1958, werkte het Ruandafonds samen met de moeder-overste van het instituut, Zuster Lutgardis (Irma De Rycke), om pleeggezinnen in Vlaanderen te vinden voor metissen die in de instituten van Save, Byimana en Nyangezi verbleven. Het archief van het Ruandafonds bevat ongeveer 90 individuele dossiers en cor-

responderende fiches met biografische data. Deze dossiers kunnen briefwisseling bevatten, evenals (kopieën van) officiële documenten die rond het vertrek van het kind naar België werden opgesteld. Daarnaast bevat het archief een reeks algemene dossiers over de organisatie van de verplaatsingen, de selectie van de pleeggezinnen en de opvolging van de kinderen na plaatsing. De archieven van CMBV, met inbegrip van het Ruandafonds, liggen in bewaring bij KADOC in Leuven. De rechtsopvolger Markant vzw is nog steeds eigenaar van deze private archieven en bepaalt de toegangsvoorwaarden.

#21 Vreugdezaaiers - Save

- Volledige naam: Archief van Vreugdezaaiers vzw - dossiers met betrekking tot Save.
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2](#) - [Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers en fiches, algemene dossiers.
- Periode: 1920-1970 (voornamelijk 1950-1960).
- Omvang van het bestand: ca. 200 individuele dossiers; identiteitsfiches; enkele algemene dossiers.
- Archiefvormer: (Vermoedelijk) het Instituut van Save; Zuster Lutgardis/Irma De Rycke; Vreugdezaaiers vzw.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: Je kan je eigen dossier raadplegen, na een verzoek per mail gericht aan metis@arch.be. Het raadplegen van het individueel dossier van een (potentieel) levende derde persoon is onderworpen aan haar/zijn schriftelijke toestemming of aan een verzoek op basis van de wet van 21 maart 2023.
- Gedigitaliseerd? Nee.
- Identificatie: BE AGR2 545 1012.

Het bestand Save - Vreugdezaaiers bevat de persoonlijke dossiers en identiteitsfiches van metissen die voornamelijk tussen 1929 en 1960 in de missie van Save hebben verbleven. Dit zijn geen adoptiedossiers in strikte zin en ze handelen zowel over geadopteerde als onder pleegvoogdij geplaatste metissen. Sommige dossiers bevatten (kopieën van) akten en officiële documenten die rond het vertrek van de minderjarige naar België werden opgesteld. Hoewel de meeste dossiers dateren uit de jaren 1950 en 1960, bevinden zich in deze archieven ook enkele dossiers en algemene documenten over het Instituut van Save, documenten die soms dateren uit de jaren 1920. Dit zijn vermoedelijk de archieven van het Instituut van Save, waarvan een deel door Zuster Lutgardis werd geproduceerd. Vermoedelijk heeft zij deze bewaard en naar België gebracht.

Vóór de overdracht naar het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA), dat deel uitmaakt van het Agentschap Opgroeien (het voormalige Kind & Gezin) in 2015, lagen deze dossiers in bewaring bij het voormalige adoptiebureau Vreugdezaaiers vzw (opgericht door de Franse pater René (priesternaam: Eugène Delooz). Om een adequate bewaring op lange termijn te verzekeren, heeft het VCA deze archieven in 2023 overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief - depot Joseph Cuvelier.

Naast deze collecties bewaart VCA ook een klein aantal (gedigitaliseerde) adoptiedossiers die handelen over metissen die in de jaren 1970 onder toezicht van het adoptiewerk Vreugdezaaiers in België arriveerden.

N° ASTRIDA 1	CONFIDENTIEL FICHE D'IDENTITE ENFANT MULATRE	SAVE ENTRÉ LE 1930 DEPART LE 6/ pour APP.M.
N° PARQUET	IDENTITE NOM : PRENOMS : DATE ET LIEU DE NAISSANCE : .1925 Iremera Shangugu FILS (FILLE) DE : (identité de la mère): PERE PRESUME : LOCALITÉ OU SE TROUVE L'ENFANT : Save LOCALITÉ OU SE TROUVE LA MÈRE : Shangi PHOTO (FACULTATIF)	
STATUT		
Acte naissance n° Vol. Ec de 1. RECONNU Immatriculé le à N° 2. ENTRETENU NON RECONNU a) de façon régulière b) de façon irrégulière (dates et importance des secours - rythme des secours) 3. NON RECONNU ABANDONNE a) depuis moins de 10 ans b) depuis plus de 10 ans		
OBSERVATIONS Résidence actuelle du père présumé : LE PERE PRÉSUMÉ ÉTAIT-IL DANS LES L'ENS D'UN MARIAGE a) à la conception b) actuellement		

Afbeelding: "Confidentiel. Fiche d'identité mulâtre", [z.d.].
 Archief Vreugdezaaiers, © Vlaams Centrum voor Adoptie.

#22 Adoptiedienst Thérèse Wante

- Volledige naam: Archief van de adoptie-dienst Thérèse Wante vzw.
- Bewaarplaats: [Service d'adoption Thérèse Wante asbl](#).
- Type documenten: Individuele dossiers en fiches, registers.
- Periode: 1950 tot op heden.
- Omvang van het bestand: Ongeveer 3000 identiteitsfiches van geadopteerden; enkele enveloppen met documenten; adoptieboeken.
- Archiefvormer: Adoptiedienst Thérèse Wante.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: Deze documenten behoren tot de [adoptiedienst Thérèse Wante](#). Je kan een verzoek tot raadpleging aan de Adoptiedienst richten.
- Gedigitaliseerd? Nee.

De adoptiedienst Thérèse Wante is een interne adoptieorganisatie die sinds 1950 actief is en zich toelegt op de adoptie van kinderen in België. De organisatie droeg aanvankelijk de naam "Adoptiewerk" en later "Adoptiewerk Thérèse Wante" en had tot doel kinderen te plaatsen in pleeg- of adoptiegezinnen. Sommige kinderen werden tijdelijk opgevangen in het Home Bambino, ook wel Villa Bambino genoemd, in Schotenhof, in afwachting van hun plaatsing.

Vanaf 1987 wijzigde de vereniging haar werkfilosofie. Dankzij een team met een professionele en multidisciplinaire expertise in de begeleiding van alle betrokkenen binnen de adoptiedriehoek (biologische familie, geadopteerde en adoptiefamilie) werd de vereniging erkend door de Franse Gemeenschap van België en staat het sinds 1992 onder toezicht van de "Direction de l'Adoption" (ACC). Sinds de jaren

2000 biedt zij eveneens ondersteuning bij afstammingsonderzoek en gespecialiseerde consultaties rond dit thema.

De dienst, gevestigd in Ottignies-Louvain-la-Neuve, bewaart registers van geadopteerde personen en individuele dossiers. Tot 1987 beschikte zij over ongeveer 3.000 fiches met gegevens over de identiteit van de geadopteerde kinderen en hun biologische ouders (behalve in gevallen van anonieme geboortes). Onder deze fiches bevinden zich ook die van kinderen of jonge volwassenen van Europees-Afrikaanse afkomst. In zeldzame gevallen zijn de fiches vergezeld van enveloppen met uiteenlopende, voornamelijk administratieve documenten. De meeste stukken hebben betrekking op adopties in België, maar er zijn ook fiches van kinderen die via de dienst in het buitenland zijn geadopteerd. De registers worden per jaar bijgehouden en bevatten gegevens van alle kinderen die via de dienst zijn geplaatst.

#23 Solidarité Belgique

- Volledige naam: Bestand van Solidarité Belgique.
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: Sinds 1960-1994.
- Omvang van het bestand: Ongeveer 8000 individuele dossiers.
- Archiefvormer: Solidarité Belgique vzw.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken. Aanvragen kunnen worden ingediend bij het team (metis@arch.be) of bij het

Algemeen Rijksarchief 2 (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.

- Gedigitaliseerd ? Nee.

bij het depot (agr_ar_2@arch.be). Voor het raadplegen van dossiers kan je gevraagd worden om een onderzoeksverklaring te tekenen.

- Gedigitaliseerd ? Nee.

Opgericht in augustus 1960, had de vzw "Fonds Solidarité Congo" tot doel koloniale bij hun terugkeer in België te helpen (bij het zoeken naar werk, sociale bijstand, huisvesting, enz.) na de onafhankelijkheid van Congo, Rwanda en Burundi. Vanaf de jaren 1970 veranderde de vereniging haar naam in "Solidarité Belgique" om haar werk van bijstand aan alle Belgische expatriés wereldwijd bij hun terugkeer naar België te benadrukken. Dit bestand bevat tussen de 7.500 en 8.000 individuele dossiers. Sommige metissen en hun familie, die bij hun aankomst in België met het netwerk van de APPM in contact zijn geweest, beschikken over een dossier bij "Solidarité Belgique".

#24 Archief van het bedrijf Géomines

- Volledige naam: Bestand van het bedrijf Géomines.
- Bewaarplaats: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#).
- Type documenten: Individuele dossiers.
- Periode: 1910-1985.
- Omvang van het bestand: ongeveer 220 strekkende meter, waaronder 30 voor individuele dossiers.
- Archiefvormer: Géomines.
- Zoekinstrument: Nee. Voor het raadplegen van individuele dossiers, zie hieronder.
- Toegang en consultatievoorwaarden: [Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier](#). Het onderzoeksteam kan de dossiers voor jou opzoeken na het indienen van een zoekvraag bij het team (metis@arch.be) of

Dit bestand bevat een deel van de personeelsdossiers van het bedrijf Géomines (in 1968 Zairetain geworden), en haar dochterondernemingen, zoals de "Compagnie du Kivu", de "Compagnie de Recherches et d'Exploitations Minières" (COREM), de "Société des Mines d'Etain du Rwanda-Urundi" (Minétain) en de "Société Minière de Muhinga et Kigali" (SOMUKI) voor de gebieden van het huidige Rwanda en Burundi. Het merendeel van de activiteiten van Géomines lag in het zuidoosten van Congo en in Rwanda en Burundi, terwijl het hoofdkantoor gevestigd was in Manono in Katanga. Aangezien personeelsdossiers van bedrijven zelden bewaard worden in de archieven van particuliere ondernemingen die door het Rijksarchief worden beheerd, bieden de archieven van Géomines inzicht in de beroepsactiviteiten van de werknemers en, meer in het algemeen, in hun leven in Afrika tijdens hun contractperiode, dankzij documenten over hun verzoeken om overplaatsing, promotie of contractverlenging.

II.5. Complementaire bronnen

De reeksen dossiers en documenten die we hier beschrijven, vertegenwoordigen slechts een gedeelte van de archieven die relevant kunnen zijn voor metissen en hun individuele en collectieve trajecten. Uiteraard zijn er talrijke bestanden die de geschiedenis van metissen in het algemeen (en de manier waarop ze gezien en behandeld werden tijdens de koloniale periode) documenteren, die niet beschreven worden in deze beknopte gids. Alleen al in de omvangrijke bestanden van het “Afrika-Archief”, die momenteel worden [overgedragen](#), zijn er tal van reeksen die helpen om de rijke, complexe en gelaagde geschiedenis van metissen in de Belgische koloniale context te begrijpen. Het bestand “Missie”, bijvoorbeeld, dat recent werd geïnventariseerd en overgebracht naar ARA2, bevat dossiers die de vroege en nauwe samenwerking tussen Kerk en Staat in de “metissenkwestie” documenteert en illustreert. Andere algemene dossiers in verschillende bestanden bevatten diverse en disparate gegevens over instellingen, de burgerlijke stand, voogdijcommissies, het gevoerde beleid en de praktijken van de koloniale overheid, enz. Dit is met name het geval voor de bestanden GG (Gouvernement-generaal), RWA (Rwanda), RARU (voorbereidende documenten voor de jaarrapporten), BUR (Burundi), E (Onderwijs), JUST (Justitie), en AIMO (Affaires indigènes et main-d’oeuvre). Daarnaast kunnen uiteraard vele andere archieven, die bij verschillende instellingen in bewaring liggen, bijdragen aan het reconstrueren van de algemene context waarin de individuele trajecten zich aftekenen.

De medewerkers blijven bovendien zoveel mogelijk pistes onderzoeken, zowel binnen het “Afrika-archief” dat momenteel wordt overgebracht, als in andere collecties die in België en elders worden bewaard. Dit geldt bijvoorbeeld voor religieuze archieven en archieven die verspreid zijn over de huidige republieken Congo, Rwanda en Burundi (zie [II.1 Een gefragmenteerd archivalisch landschap](#)). Dankzij het onderzoek beschikt het team over een beter overzicht van de “koloniale” en religieuze archieven in Congo, Rwanda en Burundi.

Voor een algemeen overzicht van de archieven die relevant zijn voor de Belgische koloniale geschiedenis verwijzen we je door naar de bronnengids [Guide des sources de l’histoire de la colonisation](#) (deze publicatie is enkel in het Frans beschikbaar).

III. Nuttige adressen en documenten

III.1 Adressenlijst en contactpersonen

Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier

Adres

Hopstraat 26-28
1000 Brussel

E-mail: metis@arch.be

Algemeen Rijksarchief 1

Adres

Ruisbroekstraat 2
1000 Brussel

E-mail: Voor aanvragen in verband met de archieven van de Vreemdelingenpolitie tot aan dossiernummer 2.832.000 (ca. december 1959): Filip Strubbe (filip.strubbe@arch.be).

Vlaams Centrum voor Adoptie VCA

Adres

Hallepoortlaan 27
1060 Brussel

E-mail: adoptie@opgroeien.be

KADOC. Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving

Adres

Vlamingenstraat 39
3000 Leuven

E-mail: leeszaal.kadoc@kuleuven.be

FOD Buitenlandse Zaken

Adres

Karmelietenstraat 15
1000 Brussel

E-mail: info.archives@diplobel.fed.be

De zoekinstrumenten opgesteld door de archiefdienst van FOD Buitenlandse Zaken kan je na aanvraag (via de vermelde kanalen) verkrijgen of ter plaatse inkijken in de leeszaal van FOD Buitenlandse Zaken.

FOD Binnenlandse Zaken - Dienst Vreemdelingenzaken

Adres

Pachecolaan 44
1000 Brussel

E-mail: Voor consultatieaanvragen van de individuele dossiers van de Vreemdelingenpolitie, die werden aangelegd vanaf 1960: publiciteadministration@ibz.fgov.be.

Archieven van de stad Brussel (dienst bevolking en burgerlijke stand)

Adres

Administratief Centrum
Anspachlaan 6
1000 Brussel

E-mail: EtatCivil@brucity.be

Adoptiedienst Thérèse Wante asbl

Adres

Rue du Bauloy 93
1340 Ottignies

E-mail: equipe@adoption-wante.be

Afstammingscentrum

Adres

Stapelplein 28, B-9000 Gent

E-mail: info@afstammingscentrum.be

RSZ / Overzeese Sociale Zekerheid (Vroeger DOSZ)

Adres

Place Victor Horta 11,
1060 Bruxelles

E-mail: overseas@onss.fgov.be

III.2 Aanvraag- en toestemmingsformulieren

[Zoekformulier](#) (optioneel)

[Onderzoekstoestemming](#) (verplicht)

[Volmachtmodel](#) (voor het raadplegen van documenten van levende derden)

IV. Nuttige lectuur

1. BUDAGWA, A., *Noirs-Blancs, Métis: La Belgique et la ségrégation des Métis du Congo belge et du Ruanda-Urundi (1908-1960)*, Cérroux-Mousty, 2014.
2. CEUPPENS, B., *Congo made in Flanders? Koloniale Vlaamse visies op 'blank' en 'zwart' in Belgisch Congo*, Gent, Academia Press, 2003.
3. GODDEERIS, I., LAURO, A. et VANTHEMSCHE, G. (dir.), *Koloniaal Congo. Een geschiedenis in vragen*, Kalmthout, Polis, 2020.
4. GREGOIRE, N., « Postcolonial Belgium and Reparatory Justice : The Case of the 'Colonial Métis' », in M. GRZINIC e.a. (dir.), *Opposing Colonialism, Antisemitism, and Turbo-Nationalism. Rethinking the Past for New Conviviality*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, 2020, pp. 67-87.
5. HEYNSSSENS, S., *De Kinderen van Save. Een geschiedenis tussen Afrika en België*, Antwerpen, Polis, 2017.
6. JEURISSEN, L., *Quand le métis s'appelait mulâtre. Société, droit et pouvoir coloniaux face à la descendance des couples eurafricains dans l'ancien Congo belge*, Louvain-la-Neuve, Editions Academia, 2003.
7. LAUWERS, D., « (Re)construire des identités pour co-construire une histoire? Le projet « Résolution-Métis » au croisement d'enjeux individuels et collectifs », in M. FILLIEUX, A. FRANCOIS, G. MATHIEU et M. VAN EECKENRODE (dir.), *Un dossier pour se (re)construire? Archives et enjeux d'identités*, Louvain-la-Neuve, Presses Universitaires de Louvain, 2022, pp. 29-55.
8. LAUWERS, D., CANDAELE, C., "Het project 'Resolutie-Metissen': archivalische vraagstukken tussen identiteit en confidentialiteit", *META. Tijdschrift voor bibliotheek en archief*, 2021 (4), pp. 10-15.
9. ROVETTA, Ornella et LAUWERS, D., « Des archives pour restaurer le passé ? », *Imag*, Bruxelles, nov-déc 2023, pp. 27-29.
10. ROVETTA, Ornella, « Restoring Archives, Restoring Identities ? A Historical and Archival Inquiry into the Treatment of Persons of Mixed European-African descent in Belgian Congo and Ruanda-Urundi (1885-1962) », in *Internationales Archivsymposium in Duisburg. Relevanz der Archive für Gesellschaft und Politik. Annalen, Archives Générales du Royaume*, Bruxelles, 2024, p. 63-70. (*Miscellanea Archivistica Studia*, 22)
11. TALLIER, P.-A., VAN EECKENRODE, M., VAN SCHUYLENBERGH, P. (dir.), *Belgique, Congo, Rwanda et Burundi. Guide des sources de l'histoire de la colonisation (19e-20e siècle). Vers un patrimoine partagé!*, Turnhout, Brepols, 2021.

**Voor meer informatie over het project
en om de virtuele tentoonstelling
te bezoeken, ga naar:**

www.metis.arch.be
www.expometis.arch.be

Om contact met ons op te nemen:

metis@arch.be

Notities

Province Orientale															Province du Congo-Kasai															Province du Katanga														
Sexe Féminin															Sexe masculin															Sexe masculin														
GENERAL	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total														
tanleyville	1	4	0	6	11	22	22	19	14	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														
ruwimi	0	0	0	0	0	12	12	12	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														
ibali-Ituri	0	0	0	0	0	39	39	12	0	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														
aniema	0	0	0	0	0	13	13	13	3	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														
ivu	0	0	0	0	0	13	13	13	3	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														
ele-Itimbiri	0	0	0	0	0	7	7	7	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														
ele-Nepoko	0	0	0	0	0	26	26	26	3	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														
Total	1	4	0	6	11	107	107	68	19	127	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0														

Province du Congo-Kasai															Province du Katanga														
Sexe féminin															Sexe masculin														
GENERAL	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total									
tanleyville	108	45	0	8	10	68	22	48	22	107	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ruwimi	279	51	0	9	8	68	22	48	22	107	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ibali-Ituri	51	84	0	1	3	18	18	18	18	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
aniema	84	75	0	2	1	25	25	25	25	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ivu	616	1	0	23	16	5	5	5	5	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Itimbiri	108	45	0	8	10	68	22	48	22	107	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Nepoko	279	51	0	9	8	68	22	48	22	107	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
Total	108	45	0	8	10	68	22	48	22	107	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									

Province du Congo-Kasai															Province du Katanga														
Sexe masculin															Sexe féminin														
GENERAL	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total									
tanleyville	95	32	0	5	2	32	12	32	12	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ruwimi	32	23	0	2	1	23	1	23	1	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ibali-Ituri	17	5	0	3	0	5	0	5	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
aniema	95	32	0	5	2	32	12	32	12	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ivu	32	23	0	2	1	23	1	23	1	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Itimbiri	17	5	0	3	0	5	0	5	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Nepoko	95	32	0	5	2	32	12	32	12	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
Total	95	32	0	5	2	32	12	32	12	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									

Province du Congo-Kasai															Province du Katanga														
Sexe masculin															Sexe féminin														
GENERAL	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total									
tanleyville	15	6	0	0	0	6	15	0	15	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ruwimi	32	2	0	0	0	2	32	0	32	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ibali-Ituri	34	0	0	0	0	0	34	0	34	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
aniema	13	3	0	0	0	3	13	0	13	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ivu	24	1	0	0	0	1	24	0	24	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Itimbiri	118	16	0	0	0	16	118	0	118	118	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Nepoko	102	92	0	0	0	92	102	0	102	102	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
Total	15	6	0	0	0	6	15	0	15	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									

Province du Congo-Kasai															Province du Katanga														
Sexe masculin															Sexe féminin														
GENERAL	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total	Sans profession	Ayant une profession	Métier d'employé	Mariée	Plus de 14 ans	Situation assurée	Moins de 14 ans	NON reconnus	Reconnus	Total									
tanleyville	30	4	0	0	0	4	30	0	30	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ruwimi	67	3	0	0	0	3	67	0	67	67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ibali-Ituri	57	0	0	0	0	0	57	0	57	57	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
aniema	28	1	0	0	0	1	28	0	28	28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ivu	62	3	0	0	0	3	62	0	62	62	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Itimbiri	244	11	5	7	3	11	244	0	244	244	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
ele-Nepoko	102	92	0	0	0	92	102	0	102	102	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									
Total	30	4	0	0	0	4	30	0	30	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									

« Statistiques des mulâtres au Congo belge » (« Statistieken over mulatten in Belgisch Congo »), 1932. ARA2 - Collectie « Classement provisoire ».

CONTACTGEGEVENS VOOR DE RIJKSARCHIEVEN

BRUSSEL

Algemeen Rijksarchief
Ruisbroekstraat 2 - 1000 Brussel
+32 (0)2 513 76 80
algemeen.rijksarchief@arch.be

Algemeen Rijksarchief 2 - Depot Joseph Cuvelier
Hopstraat 26-28 - 1000 Brussel
+32 (0)2 274 15 00
agr_ar_2@arch.be

Rijksarchief te Brussel (Vorst)
Luttrebruglaan 74 - 1190 Vorst
+32 (0)2 524 61 15
rijksarchief.brussel@arch.be

Archief van het Koninklijk Paleis
Hertogsstraat 2 - 1000 Brussel
+32 (0)2 551 20 20
cap@kppr.be

VLAANDEREN

Rijksarchief te Antwerpen
Door Verstraetepplaats, 5 - 2018 Antwerpen
+32 (0)3 236 73 00
rijksarchief.antwerpen-beveren@arch.be

Rijksarchief te Beveren
Kruibekesteeweg 39/1 - 9120 Beveren
+32 (0)3 750 29 77
rijksarchief.antwerpen-beveren@arch.be

Rijksarchief te Antwerpen-Beveren
Kruibekesteeweg 39/1 - 9120 Beveren
+32 (0)3 750 29 77 en +32 (0)3 236 73 00
rijksarchief.antwerpen-beveren@arch.be

Rijksarchief te Brugge
Predikherenrei 4A - 8000 Brugge
+32 (0)50 33 72 88
rijksarchief.brugge@arch.be

Rijksarchief te Gent
Bagattenstraat 43 - 9000 Gent
+32 (0)9 265 76 70
rijksarchief.gent@arch.be

Rijksarchief te Hasselt
Bampslaen 4 - 3500 Hasselt
+32 (0)11 22 17 66
rijksarchief.hasselt@arch.be

Rijksarchief te Kortrijk
G. Gezellestraat 1 - 8500 Kortrijk
+32 (0)56 21 32 68
rijksarchief.kortrijk@arch.be

Rijksarchief te Leuven
Vaartstraat 24 - 3000 Leuven
+32 (0)16 31 49 54
rijksarchief.leuven@arch.be

WALLONIË

Rijksarchief te Aarlen
Parc des Expositions 9 - 6700 Aarlen

+32 (0)63 22 06 13
archives.arlon@arch.be

Rijksarchief te Bergen
Avenue des Bassins 66 - 7000 Bergen
+32 (0)65 40 04 60
archives.mons@arch.be

Rijksarchief te Doornik
Rue des Augustins 20 - 7500 Doornik
+32 (0)69 22 53 76
archives.tournai@arch.be

Rijksarchief te Eupen
Kaperberg 2-4 - 4700 Eupen
+32 (0)87 55 43 77
staatsarchiv.eupen@arch.be

Rijksarchief te Louvain-la-Neuve
Rue Paulin Ladeuze 16 -
1348 Louvain-la-Neuve
+32 (0)10 23 00 90
archives.louvain-la-neuve@arch.be

Rijksarchief te Luik
Rue du chéra 79 - 4000 Luik
+32 (0)4 252 03 93
archives.liege@arch.be

Rijksarchief te Namen
Boulevard Cauchy 41 - 5000 Namen
+32 (0)81 65 41 98
archives.namur@arch.be

6 5 9 3

ISBN 978 94 6391 584 7

9 7 8 9 4 6 3 9 1 5 8 4 7

Openingsuren en sluitingsdagen?
Alle info op www.arch.be